

Luceafărul

ITI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **31** (569)

Miercuri, 11 septembrie, 2002

Negările tinerilor se înscriu, cum am zis și mai înainte, parțial, în aria teribilismului, a frustrărilor sau anemiei creatoare. În parte sunt scuzabili. Altceva e mai hazliu. În corul lor se amestecă mereu scriitorii de raftul trei și patru, care („arabii toți răsar din cort“) scot capul din umbra uitării ori de câte ori vreun ambițios care dorește coroana și tronul agită steagul negru al răscoalei. Mediocrii pândesc cu ochii scăpărând de poftă clipa în care să îmbrace cămașa norocului.

Ștefan Neagu

literatura lumii

josé maría merino

Deodată m-am simțit descumpănit de o descoperire. La ochi. Ochii lui m-au făcut să-mi amintesc de ochii verișoarei mele. Mi s-a părut că, la fel cu ai ei, erau de culori diferite și aveau aceeași expresie. Și mi s-a făcut frică, în ceasul acela tainic al înserării albastrii.

pag 7

opinii

alexandru george

Romanul - o veșnică problemă

meditații contemporane

pag 18

**Despre Balzac,
cu dragoste**

horia gârbea

Poezie - biografie

Iată o alăturare mai bună decât clasică „poezie-sărăcie“, cu rima la fel de bună, dar mai optimistă. Măcar că bieții-poetii, săraci ca anul ăsta, ca anul trecut și ca de când se știu n-au fost niciodată, mai ales după concediu. Săraci la bani, bogați la fapte trăite, infirmând postmodern celebrul postulat modernist: „poetul, ca și soldatul, nu are viață personală“.

Poeții sunt tot mai vitali personal, dar tot mai egali cu neantul în public. Deși ei apar în reviste din ce în ce mai bune, mai dense chiar și pe timp de vacanță („Vatra“, „Axioma“, „Cuvântul“, „Convorbiri“, „Ziua literară“ - ultima, acum, și pe

vizor

Internet).

Viața personală, spirituală sau nu, trece aproape nemediat în poezie și justifică deopotrivă scrisul într-o epocă a necitirii, dar și viețuirea într-un moment al ne-trăirii, decât eventual virtuale. O dovadă este și cartea recentă a lui Dan Iancu, de la Editura Eminescu. Se numește într-un cuvânt din trei părți lipite, nemaifiind timp de blanc și de majuscule, **bostonmylove**. E dedicată „Norei de la care au început toate“ și are pe coperta întâi chiar chipul adresantei, autorul rezervându-și modest coperta a patra pe care o invadează cu mutra sa hirsută și sceptică.

Dan Iancu este matematician, infor-

matician, poet, animator de reviste pe Internet și oaia neagră a grupurilor de discuții din www. Mișcându-se liber, în echilibru, indiferent de la Boston, la München și la București, dar mai ales pe web, precum oul din zicală în căldarea lumii, poetul Dan Iancu se face că nu poetizează. Doar notează ferbil, oarecum dezabuzat, în regim de urgență, interesat numai de introspecție: „da, vorbesc numai de mine, de a mea, de al meu“, și plictisit că totul s-a scris „ținându-te în brațe, textul spune că totul se sfârșește cu bine“. Poeziile nu mai au titluri, ci strict numere, ca străzile din Boston (his love).

Și totuși Dan Iancu, iscălitul cu minuscul de la cummings citire, e un poet atât de orgolios, de grijuliu în metaforă, de exploziv în sintagma căutată, de talentat și liric, în fine, în chipul cel mai canonic. Valoarea scrisului său se verifică exact prin criteriile pe care, în mod jucăuș, trucat, sau, uneori, chiar din toată inima le denunță ca desuete. Totuși, „filonul liric“, cum nu pot zice nici eu fără de ghilimele, se vede și este exploatat „la suprafață“. Dan Iancu este un liric prin excelență, trăind și postulând anti-poezia din vorbe. Povestindu-și în modul cel mai abrupt, neutru și sincer, o viață pe care o percepe neînsemnată, tocmai calitatea de a fi poet „pe bune“ nu duce poezia în biografie, ci exact invers. Perfect reușit și, cumva, aducător de înduioșare.

Cum ne-a obișnuit în ultima vreme, revista „Ramuri“ (nr. 7-8) din Craiova propune spre lectură texte remarcabile. Într-o ordine, nu neapărat axiologică, descoperim în publicația craioveană un fragment din romanul *Ultimul suspin al maurului* semnat de Salman Rushdie, un interviu cu Dorin Tudoran. La rubrica (mult invidiată și de noi) „Cartea care tocmai s-a scris“ semnează un grupaj de poezie colaboratorului nostru Gheorghe Grigurcu. Păcat că redactorul șef al revistei, Gabriel Chifu, din prea multă modestie, își plasează editorialul la pag. 39. Cei din urmă...

stelian tăbăraș

Sindromul argentinian

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Tepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Lucașfărul“ este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calca Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calca Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

După crahul financiar și economic, după cel social-uman și politic care a urmat (poate în primul rând politic), specialiștii au dreptul să se întrebe: a fost în vreun fel anunțată în Argentina CRIZA, a avut ea o logică de la cauză la efect, ori a venit așa, ca un uriaș val Tsunami ce a lovit țărmurile Americii celei mai de Sud? Neincluzându-ne între finanțisti și economiști, să ne fie îngăduite unele supoziții, în parte ale scriitorului, în parte ale bunului simț și cunoștințelor de antropologie culturală cu care toți suntem dotați.

O criză ca în Argentina nu putea veni fără a fi precedată în timp - cel puțin un deceniu - de o mare pasiune pentru telenovele (și, respectiv, o industrie a acestora). În ciuda distanței, se vede cu ochiul liber cum se lățește în aceste producții confuzia de valori etice și estetice, inflația unor momente de viață intimă, ștergerea nuanțelor în relațiile umane, succedanele unor sentimente reale, puternice („miză dramatică“, am spune), în fine, invazia surogatelor. În **Hronicul vârstelor**, Lucian Blaga constatase că, în ultimele săptămâni de existență a Imperiului Austro-Ungar, Viena fusese pur și simplu luată cu asalt de surogate care să mențină totuși tabieturi, hobby-uri, într-un cuvânt, disperata iluzie de normal.

Telenovelele (termen inventat mai mult pentru a evita confuzia cu „filmul serial“, domeniu al cinematografiei, nu al televiziunii) schimbă balanța preferințelor față de un personaj, cu o singură frază, goală-goluță. Bruce și se face milă de criminal ori de afemeiatul surprins în flagrant după o predică din care rezultă că n-a fost înțeles la timp, că de fapt ceilalți sunt... răul. Telespectatorul e așteptat să se decidă - cu o privire care se vrea profund rugătoare, în realitate, imbecilă. Din cauza sutelor de episoade, actorii își cunosc toate ipostazele, se prefac „a uita de sine“ în câte un stop-cadru prostesc: „moment solemn, muzică adecvată“. Se vorbește atât de mult într-o telenovelă, încât te întrebi de ce nu e difuzată... și la radio.

Am fost, nu de mult, silit să străbat, într-o prestigioasă instituție centrală, câteva zeci de birouri, pentru a aduna pe o fișă cam tot atâtea semnături. Mă oream în fața câte unei uși cu „firmă sub sticlă“. Dinăuntru se auzeau behăiturile unei muzici „latino“. Bat în ușă, nici un răspuns. Câteva mutre acre de bărbați și femei își încreșesc frunțile: acu' și-a găsit și ăsta. Mă fac „mic“, trec pe sub fascicolul fosforescent ca să nu deranjez, în speranța

că în partea cealaltă cineva... Dar nu! Sunt două și chiar trei televizoare color „fund în fund“ (ca în bancul cu fabricarea bragăi), acolo alți încreunțați și încreunțate. Unul îmi ia totuși fișa, rămâne cu ea în nemișcare până se termină reproșul unei fătuci pe ecran, cu lacrimi de glicerină *sull viso*. Te întrebi: de unde atâtea televizoare pe metru pătrat? Sindicatul să trăiască. Altfel cum să scoți lumea în stradă la câte-un meeting anti-privatizare? Asemenea meetinguri nici nu se pun în timpul telenovelelor, că n-ar ieși lumea. Dacă treci prin cinci-șase birouri, aproape poți reconstitui „conținutul“ telenovelei. Un cântec final „pe fond de pescăruși“ întristează funcționarii. Asta a fost. Azi; dar mâine?

Telenovela iese însă din case și din birouri; pozele divolor invadează revistele, aflii cine a mai divorțat, cine au mai dat gata palomele din rolurile X și Y. Pe decolteurile lor se trasează careuri de integrame, cu

nocturne

busturile lor se argumentează avantajele siliconului, ale aerobicului etc. Sunt „arhetipuri“ la studiile de machiaj, postere uriașe cu personaje din telenovele împodobesc vitrinele saloanelor de coafură. Geloase pe „cântecele de final“, formații muzicale de neo-pițărâi (dintre cei care își aleg numele de prin capitole de fizică) le fură, le imită fără jenă.

Orele pierdute din cauza telenovelelor sunt de ordinul sutelor de mii. Li se adaugă orele de comentarii, cele de subliniat joia și vinerea prin programele TV („să nu stăm atunci să le căutăm“). Oare mai avem mult până la criză? De telenovele n-o să ducem lipsă. Cineva întors recent de la o vizionare de achiziții își freca bucurios mâinile: „Cu astea trei seriale cumpărate aproape pe nimic, acoperim un an de program“. L-am întrebat: „Ai avut atâta răbdare și hotărâre să urmărești peste trei sute de episoade?“ „Aș“, zice tipul, „vedem câteva prin sondaj“. Dar nu sunt probleme, e industrie serioasă. Înțelegi, se turnează două pe săptămână!“.

Așadar nu sunt probleme. Să avem noi, românii, un noroc al nostru, în stare să ne asigurăm imunitatea la criză? Poate... ne „salvează“ manelele.

la limită

Executiile publice - lucrul îl poate constata oricine - continuă. Ele nici măcar nu se perpetuează în vreuna din dictaturile sinistre ale lumii subdezvoltate, în vreun stat aparținând unui sistem a cărui tradiție sau moralitate (dacă așa se poate numi regula de viață a unei atari societăți) impune practica pedepsei capitale; ele continuă, cu deosebire și cu furia cea mai mare, în spațiul planetar cel mai evoluat, pe teritoriul națiunilor care se recunosc drept cele mai avansate istoric, tehnologic, politic, filozofic și mai ales axiologic - pe teritoriul acceptat larg a aparține unor astfel de civilizații. Nu se mai asistă, în general, la execuțiile ordonate de puterea judiciară a statelor - de altfel, numeroase popoare au refuzat deja practica pedepsei cu moartea. Sunt tot mai publice, în schimb, participările largi la execuția (să o numim așa) impusă de soartă, de calamitățile naturale, dictată de hotărârea destinului, de întâmplare, de

**călin Ionescu
dragomir**

crușimea oamenilor, de crimă, de stupiditate.

În Place de la Grève asistau, să vadă cum este sfâșiat de forța cailor un nenorocit de asistent precum Ravailiac, sau un atentator nefericit ca Damjan, câteva sute, poate câteva mii de oameni. În Alba Iulia cât de mulți au putut fi țărani aduși să asiste la nesfârșit de crudul supliciu la care Horia și Cloșca au fost supuși, sub judecata civilizatului Imperiu Austriac, a civilizatei și occidentalizatei nobilimi maghiare? Mult prea mulți nu aveau cum fi nici spectatorii ghilotinărilor Revoluției Franceze. Astăzi, moartea este făcută publică și trăită în comun de către zecile de milioane, sutele de milioane și, la limită, de miliardele de utilizatori ai rețelelor de televiziune de pe toate continentele.

S-ar putea crede că omul are un apetit special pentru a asista la suferința celorlalți; eu nu sunt, însă, convins deloc de acest lucru - sunt sigur că omul nu își dorește nimic mai mult decât o caldă intimitate cu semenii, dar viața publică este construită, pe modelul obligării fiecăruia de a participa la un dans macabru în jurul suferinței personale. Existența socială, în loc de a însuma existențele individuale, încearcă să se edifice pe terenul

C. Stănescu, arhitectul suplimentului „Adevărul literar și artistic“ se uită înapoi cu ironie: ultimele numere ale publicației au făcut succes de public

deconstrucției persoanei - de aceea istoria ajunge să spună povestea pe care o spune și care este îmbibată de cruzime.

În perioada canibalismului - larg răspândit în Antichitate până înspre frontierele dacilor (de exemplu la scitii masageți), nedisparut nici astăzi, chiar dacă foarte sporadic dar încă întâlnit, inclusiv în sânul unor populații foarte civilizate - cum masa era un act public, tot publică era și folosirea ca hrană a corpului victimelor umane. Fenicienii, cartaginezii - sau aztecii și incașii - aduceau sacrificii umane (evident publice) zeilor lor. Tot astfel erau trimiși, prin moarte, către Zalmoxis, mesagerii rugăciunilor strămoșilor noștri. Romanii aveau în schimb plăcerea de a asista la luptele de gladiatori și la sacrificarea creștinilor (pentru faptul de a refuza cultul împăratului, divinizat oficial). Au urmat, desigur, rugurile inchiiziției, cruzimile revoluțiilor (majoritatea lor petrecute în public), execuțiile din Parcul Libertății (Carol) de pe vremea lui Gheorghiu-Dej. 1984 nu este o utopie negativă, așa cum s-a spus - este relatarea celei mai mari părți a istoriei lumii, scrisă prin procedul literar cunoscut al schimbării nu-

Pentru o posibilă istorie universală a execuțiilor publice

melor, la transpunerea persoanelor în persoane. Peste toate acestea - mai exact completându-le - au fost execuțiile publice pe care le-am putea socoti ordinare, conform deci prescripțiilor juridice ale epocii și locului.

În vremea de acum, televiziunea, radioul, presa scrisă prezintă în valori moartea, parvenind prin avioane care cad, prin boli incontrollable care contaminatează continente întregi, prin trenuri care se ciocnesc, atentate care scapă vigilenței polițiilor, prin discotecă luând foc și automobile care își pierd direcția, prin prăbușirea clădirilor, podurilor, prin cutremure. Vine apoi moartea sufletească provocată de violuri, incest, abuzuri îndreptate împotriva copiilor.

Când întregul rău al lumii nu este suficient, mass-media îl provoacă - prin calomnie, știri mincinoase, nonprofesionalism. Pe scurt, caracterul public al execuțiilor crește o dată cu modernitatea și acolo unde sărăcia este mai mare jaful produs asupra banului sau asupra sufletului oamenilor prin calomnie, știre falsă și informație agresivă proliferază așa cum bine se vede că se întâmplă în România parazitată de tradiția jurnalelor comuniste, transformate miraculos în arbitri ai adevărului, modernității și occidentalismului.

Suferințele lumii nu trebuie ocolite, evitate, nemărturisite, nu trebuie ocolite, ascunse - este datoria noastră ca ele să fie cunoscute și înțelese de noi înșine, de semenii noștri, mărturisite de noi, unii altora. A le expune însă în maniera criminală, a amestecului de violență, calomnie și incapacitatea informațională a mediilor înființate prin schimbări de nume, provenind din cea mai pură sursă a cenzurii suburban-marxiste înseamnă a falsifica încă o dată sufletul omului actual. Lumea unor genii precum Caragiale și Kafka, a lui Ionescu și Beckett nu este întreaga lume; cu atât mai puțin universul dinozaurilor execuțiilor publice poate fi cel al creierului uman - el rămâne doar ca o dovadă despre cât de departe poate merge uneori sălbăticia, aderența la un trecut patologic, venalitatea. Din păcate nu doar comunismul a produs astfel de monștri.

acolade

Excesele apoliticilor

**marius
tupan**

De la o vreme, când tot mai mulți scriitori notabili sunt contestați, căci acce-derea lor în topuri nu a fost întotdeauna pe criterii estetice - și s-ar putea ca judecățile critice actuale să-i avantajeze, doar îi obligă să-și regândească creația sub alte exigențe! -, e firesc să existe și reacții de susținere și reabilitare. Fenomenul intră în regulile jocului: și nu s-ar putea spune că se desfășoară în anonim. Dimpotrivă, demolările și resuscitățile dau culoarea și foaia de temperatură a momentului, care nu-i deloc fad, cum încearcă anumiți condeieri să acrediteze ideea. Omagierea permanentă a clasicilor intră în aceeași zonă a atenției ce se acordă literaturii naționale.

De curând, s-au împlinit optzeci de ani de la nașterea lui Marin Preda: autor reprezentativ pentru proza postbelică. Firește, data nu putea fi omisă din agendele multor publicații, a posturilor de radio și televiziune. Cum a fost cinstită memoria lui Mon Chere o altă problemă, la care voiam să ajungem.

Unii nu s-au putut abține și și-au plătit polițele, chiar și după 22 de ani de la dispariție, alții au deplâns lipsa de entuziasm în fața celui care a scris **Moromeții**. Au fost însă și câțiva care, atinși de vechi sechele, au afirmat apodictic: Marin Preda este cel mai important prozator postbelic! Clar, să nu existe cumva dubii! Mai ales că deschiderea o făcea unul dintre cei care s-au declarat, în multe rânduri, apărătorii valorilor autentice, nealterate sub presiuni politice sau conjuncturale. Care, firește, n-a luat în calcul riscurile, fără a-l salva însă de la acestea și pe prozator. O astfel de inabilitate poate declanșa antipatii și resentimente, mai ales că Preda nu este nici pe departe autorul invulnerabil, nici măcar din punct de vedere ideologic. Într-o „eră a ticăloșilor“, cum îi plăcea adesea să spună, și-a dat și el vama, scriind **Desfășurarea și Ana Roșculeț**. Nu a preferat sihăstria și a acceptat unele favoruri ale regimului comunist, destule recompense pecuniare, inaccesibile altora. Cât privește opera propriu-zisă, n-a avut vreun program artistic și nici vreo strălucire a stilului care, s-a mai spus, e unul rudimentar, sincopat, cu destule aluviuni. Iar tematic? Salcâmul și oaia Bisicica au deținut capul de afiș. Atunci când a pregetat să se emancipeze, trecând de la proza ruralistă la cea abisală (!), a conturat un filosof cu comportament moromețian, lipsit de complicații și conexiunile unui intelectual de elită. Inadvertențele de debutant în **Cel mai iubit dintre pământeni** au dovedit că Preda nu-și poate depăși condiția de autor onorabil. Or, a-l decreta cel mai important prozator postbelic, când îi ai într-o literatură ca a noastră pe Constantin Virgil Gheorghiu, D.R. Popescu, Ștefan Bănuțescu și mulți alții, care au scris cu adevărat capodopere, înseamnă că: 1) nu ești cu lecturile și analizele la zi 2) nu-i ești un adevărat admirator 3) ții neapărat să-l expui ironiilor. Aruncând pe prima treaptă a podiumului un prozator cu destule pagini desuete și caduce, la care el însuși ar renunța dacă, printr-un miracol, ar reînvia, nu te mai miri când ni se spune că avem o literatură provincială. Cu astfel de avocați (ai diavolului?) pierdem toate procesele: istorice chiar!

radu voinescu

CLASICISM ȘI POSTMODERNISM

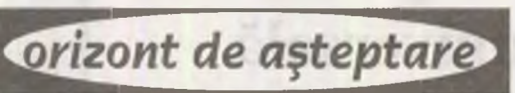
Quintus Horatius Flaccus, autorul **Satirelor, Odelor, Epodelor** și al **Epistolelor**, dintre care cea numită **Ad Pisonem** este considerată arta poetică a latinității clasice, a reușit, prin talent, să se apropie de Mecena și să se poată bucura de o viață îmbelșugată datorită scrisului său. Gabriel Horațiu Decuble încearcă să-și facă vandabilă poezia. Coperta volumului **Epistole... și alte poeme**, apărut la Editura T, Iași, în 2001 (titlul realizează legătura cu ilustrul înaintaș despre care tocmai am amintit) poartă o mențiune împrumutată de la reclamele comerciale: „pentru același preț ai acum cu 25% mai multă literatură”. La fel a procedat Dan Mircea Cipariu, la o carte apărută aproape în același timp, fără ca autorii să știe unul de altul. Cu un procedeu luat de pe ambalajele mărfurilor, Gabriel H. Decuble își anunță eventualii cumpărători despre elementele pe care le conține volumul: „poezie pură 92,8% (din care: imagistică liberă 29,1%, biografism 22,2% intertext 11,77%, agent prozodic 10,4%, extract livresc 7,6% - merg mai departe cu enumerarea pentru a se vedea că autorul e cât se poate de bine pus la punct cu ingredientele poeziei - emulgator lexical pe bază de salivă umană 6,8%, licențe, 4,5% clișeu colocolial 0,43%); poezie cu tendință 7,19% (crimă de lez-funcționar, blasfemie, JI, PMDV - nu știu ce înseamnă abrevierile acestea, poate burse, poate denumiri de cursuri, de diplome de pe la cele câteva universități străine pe unde s-a instruit autorul, poate nimic - etc.); hârtie 0,01%”. Cititorul este avertizat și asupra contraindicațiilor: „A se feri de manualul de literatură română”, ca și asupra termenului de garanție: „Vezi istoria literaturii române”.

Iată, Gabriel H. Decuble a demonstrat, prin triviala înșiruire cifrică de mai înainte, că poezia e o marfă. Poate sunt lectori care nu gustă cătuși de puțin această trivializare. Dar nu se poate să nu ne gândim că asemenea formule, utilizate de avangardiști, au făcut epocă, propulsându-și

autorii direct în manualul de română, ajungând să-i conserve în istoria literaturii.

Trecând de această concesie făcută gustului care vine dinspre *popular culture*, cultura populară, e de spus că Gabriel H. Decuble este un poet care i-a frecventat cu seriozitate pe clasiți. Și tocmai pe aceia ai Antichității. Nu s-ar crede că un tânăr poet mai poate fi atras de virtuțile endecasilabului, că se poate atașa de un ritm care pretinde scandare, ca în poezia Romei antice. Rezultatul este remarcabil și nu cred că am citit ceva mai interesant în materie de poezie, în ultimii vreo doi ani, de la cărțile lui Octavian Soviany, Gheorghe Astaloș, Teodor Pîcă și integrala poetică, **Opera somnia**, a lui Șerban Foarță.

Epistolele, adresate către prieteni, pe cât ne putem da seama, - a șaptea, de pildă, din care voi

cita imediat este pentru Michael Astner, un tânăr scriitor și el - sunt redactate într-un limbaj care ne amintește de traduceri de Murnu din Homer sau ale lui Romulus Vulpescu din Villon, eminescianismul fiind, cum se va vedea din primul vers, la el acasă, pentru că e doar vorba de o poezie scrisă în metru antic: „Mă-ntrebi, Michael, pornirile-mi lirice de ce nu aștern/ pe hârtie valahă, nici dante rău n-a scris în limba/ lui george coșbuc, homer nici el n-a pălit întru totul prin gura lui murnu// dar roadele scrisului dinainte-s proscrise, corupte/ și nicum deopotrivă deșartului vis,/ cui să m-aseamui? Vulcan noroios să-mi iau de maestru; bulboanele texte să împröșc în înaltul, cazul e oare/ monument mai peren să-mi ridic decât în stângace și netulburată pornire o făcu bolintineanu?” Parafrazarea cunoscutei ziceri horațiene *Exegi monumentum aere perennis* și toată această incantație elegiacă trimite la ideea că poetul e conștient de faptul că totul s-a spus în literatură. Iar a râvni la reluarea drumului propriilor noștri clasiți nu mai e

posibil, adaug și eu, pentru că locul a fost ocupat de Cărtărescu.

Poezia - născută din indignare, din sentimentul că anii fug cu grăbire - se cere însă exprimată. Tristețea versurilor voluptuoase, pline de volute lexicale încalcând adesea granițele dintre arhaisme, neologisme și cuvântul cotidian este aceea ce denotă o conștiință de poet clasic răttăcit printre post-moderni. Prin urmare, totul e așezat într-un registru în care autoironia figurează la loc privilegiat: „era de așteptat - scrie tot în epistola a șaptea, care e un fel de bildungsroman concentrat și spus în endecasilab - ca, foarte curând acest debușeu în lirism/ să pălească; în fond, eu însumi sunt fiul timpului meu;/ încerc culturale a afla mai de soi paradigme, în care/ înainte de toate bonomia schimbând pe cinism elegant, propria-mi las/ să primească incubul lingvistic și-apoi să rodească fertila anxietate.”

Este, dar, multă clasică mahnire în versurile lui Gabriel H. Decuble. O conștiință nevindecabilă a zădărniciiei, a faptului că toate pier: „Daphne s-a smuls primăverii nerăbdătoare/ ca floarea ciresului o casă de piatră să-și afle;/ mă iau la trântă cu zeul; pentru ce, îl întreb/ risipit-ai atâta amar de frumos în făptură,/ din moment ce-i sortită să piară cuminte”.

Chiar dacă Daphne piere, poezia aceasta a lui Gabriel H. Decuble are mari șanse să reziste și sunt convins că e un poet despre care se va mai auzi.

semne

Sentimente descrise cu clar-obscurul lui Rembrandt: „un convalescent ar trebui să caute în întunecimea casei liniștea pe care lumina o gonește de afară” (p. 5).

În **Orașul din câmpie**, de Alexandru Vona nu sunt înfățișate personaje, nici destinele lor, ci înfăptuiri neutre, anonime, trăind existențe asemănătoare celor omenești. Relații omenești între lucruri, indiferențe obiectuale între oameni.

Ca istoric al artei medievale, îmi este cunoscută această îmbătrânire, această risipire a caselor, monumentelor, orașelor. În cazul de față, nu o viziune heraclitică, implicând timpul, ci înfățișând, de-a dreptul, neființa și moartea.

Ne sunt prezentate exclusiv trăsături generale: copii, maturi, bătrâni, frumoși, urți. Apoi aspecte unice, imobile, ca și în lumea lucrurilor: naștere, moarte, sinucidere.

Verosimilitatea absurdului (p. 56).

Luăm cunoștință de obiecte, case, orașe, independente, care nu aparțin oamenilor, dar cu trăsături omenești, însumând bucurii, orgolii, drame (p. 56-57).

Oamenii apar supuși lucrurilor, alteori sunt

Misterioasa dispariție a orașului din câmpie

pavel chihai

doar martorii unor personaje încremenite.

Unitate care cuprinde atât orbita solară, cât și lumea minusculă a gândănișilor. Transparența luminii destăinuind împietrirea străzilor, zidurilor, chipurilor omenești (p. 59).

Un anonim general. Nici oamenii, nici orașele, nici străzile nu poartă nume. Fără identitate (p. 59).

În schimb, reînvierea, jocul de scenă al lucrurilor moarte. Uneori, înfrățirea, intimitatea dintre lucruri și oameni. Împietrirea destinelor lor (p. 60-62). Alteori boala, descompunerea oamenilor și lucrurilor (p. 65). Implicarea unei mărunte realizări, ca și a sufletului nostru, în uriașul univers (“Bolta cenușie în care era fixată fereastra”) (p. 67). Mersul naturii către platforma anonimului: păsări, arborii care le adăpostesc, marea care acoperă totul. Încrucișarea contururilor, culorilor, semnificațiilor (p. 68). Autorul nu respectă atributele unui

substantiv: “șuieratul retezat” (p. 83). Când descrie un personaj (Liina), nu îi dă la iveală gândurile, sentimentele, intențiile, ci raportul cu spațiul în care se află. Prizonieră într-o cutie, fără perspective de evadare (p. 92; vezi romanul lui Alexandru Vona **Ferestrele zidite**). Raportul mamei cu copilul, al femeii bătrâne cu soțul: despărțiți mereu de oceanul lucrurilor. Când proza are desfășurare epică, deseori simulată (**Noapte cu lună**), personajul ne apare ca o umbră, o fantomă care lunecă pe suprafața decorului. Lucrurile, în schimb, capătă contururi și identități (p. 77).

Către sfârșitul volumului **Misterioasa dispariție a orașului din câmpie**, în prozele de maturitate, trăsăturile epice sunt mai evidente.

O profesiune smulsă din Iad

**bogdan-alexandru
stănescu**

Am ales pentru cronică cartea Aglajei Veteranyi (*De ce fierbe copilul în mămăligă*, Editura Polirom, 2002) întrucât am fost obligat să o fac... Am fost atras în capcanele hidoase ale universului din care transpare vocea ireală a naratorului, am fost realmente *atins* la modul cel mai autentic cu putință de acest poem-teroare. E vorba de un glas vidat de orice umanitate normală, un țipăt paranoic expirând sacadat de sub valuri de ploaie acidă. Aglaja Veteranyi s-a născut în 1962 la București, într-o familie de circari, începând apoi un periplu - descris în paginile "romanului" - ce va lua sfârșit (orice fel de sfârșit) în Elveția. Într-adevăr, paradox "mortal": un spirit definibil ca dionisiac până la ultimele granițe ale exprimării și simțirii să moară (de fapt să se sinucidă) în țara aceea plictisitor de curată...

De ce fierbe copilul în mămăligă este un poem, unul puternic, ale cărui pulsații energice sunt nutrite de imagini apocaliptice memorabile, cu atât mai izbitoare cu cât vocea "narratorială" este a unui copil (și nici măcar a unui "normal"). Tensiunea aceasta inumană e asigurată de discrepanța totală dintre imaginile depictate și personalitatea celui ce o face: Douanier Rousseau a mizat pe aceeași carte...

cronica literară

Filtrul inocenței nu diminuează din cruzimea tabloului, ba chiar o potențează, mai ales când copilul este paranoic, schizofrenic ș.a.m.d.

Se poate afirma că avem în față un roman autobiografic (mai mult ca sigur, majoritatea scenelor narate sunt decupate din viața autoarei), însă această afirmație ne-ar obliga să înscrinem cartea în cercul realității (deși, istoria este ficțiune, nu-i așa?!), ceea ce i-ar scădea enorm din potențialele interpretări. Am putea exploata chiar și filonul naționalist, la un palier hermeneutic superficial, dat fiind că referirile la România natală sunt mai mult decât abundente. Dar nu vom face asta. Ne vom lăsa corupți și vom încerca să dansăm pe aceste acorduri extatice ale nebuniei infantile ce răzbat de sub toate "realismele" cărții: povestea spusă de o fetiță crescută într-o familie de circari, care învață să scrie și să citească la 16 ani, după ce dansase goală în cluburi de noapte, e învăluită în faldurile orgiastice ale unui ritual dionisiac de purificare. Sau, altfel spus, toate fetișurile picurate în paginile cărții au un rol apotropaic: de ce fierbe copilul în mămăligă? Pentru a uita pentru câteva clipe adevăratele atrocități, cum ar fi faptul că mama - femeia cu părul de oțel, cea care se atârna de păr de la mare înălțime- ar putea cădea într-o bună zi. Sau că tatăl se culcă cu sora vitregă, de care e îndrăgostit etc.

"Sora mea e doar fata tatei. Mănâncă tot, pentru că mama i-a salvat viața când era rahitică și plină de păduchi.

Deși e o străină, o iubesc ca pe propria mea

soră. Ma ma ei e fata vitregă a tatei. Ea și mama ei, bunica sorei mele și fosta nevastă a tatei locuiesc într-un spital pentru că au înnebunit. Și sora mea e neună, spune mama, fiindcă tata o iubește ca pe o femeie.

Trebuie să am grijă să nu înnebunesc și eu, de aceea mama mă ia peste tot cu ea."

Acest "trebuie să am grijă" e miezul semnificativ al poemului, simbolizează și dă glas unei terori ce se face simțită sub fiecare rând scris. Groaza stăpânește până și tremurul vocii. Circul, atât cât adăpostește micuța naratoare, își îndeplinește cu prisosință rolul de uter protector; atunci când dispare, dă la vedere un copil monstruos, nedezvoltat, dar care simte enorm și exprimă terifiant. Vreau să afirm asta: naratoarea poemului-roman "*De ce fierbe copilul în mămăligă* e un monstru, în sensul în care oamenii sunt monștri, doar că la ea se ghicește totul datorită sincerității nebunului.

"Am mâncat toate dulciurile.

Inima îmi bătea în cap.

Afară se întunecase.

În cameră prinse să ningă.

Afară se întunecase.

În cameră prinse să ningă.

Sofaua a înghețat.

Pereții au înghețat.

Măinile și picioarele mele au înghețat.

Ochii mei.

Zăpada m-a acoperit."

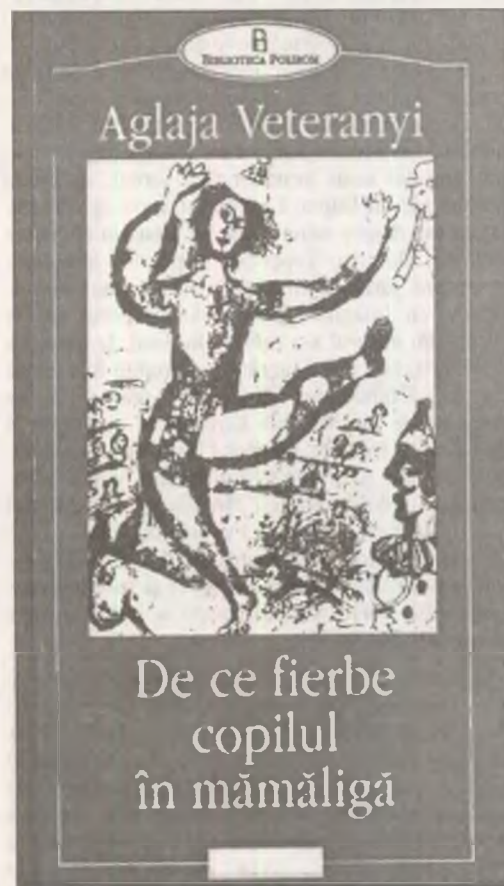
Cea care "scandeează" dă senzația că este un medium, o Pythie (cartea e cu totul lipsită de trimiteri livești, se sprijină doar pe simpla percepție deformată a copilului) care transmite viziuni. Nu știi unde să încadrezi aceste scufundări în adâncul iadului: în tărâmul visului, sau în cel al beției nebunești... Frica paralizează fiecare gând, îl îngheață, zăpada neagră (atrabilă) inundă circumvoluțiunile unui actor de circ, un clown isteric... Cartea Aglajei Veteranyi e nocivă, prin efectele pe care le produce asupra cititorului: nu există vreo șansă de a te desprinde din acest labirint grotesc, un joc de-a realitatea și de-a moartea, cu implicații prea profunde (mă refer aici chiar la sinuciderea autoarei) pentru a rămâne o simplă lectură: "În timp ce mama atârna de păr sus, în cupola circului, sora mea îmi povestește POVESTEA COPILULUI CARE FIERBE ÎN MĂMĂLIGĂ, ca să mă liniștească.

Când îmi închipui cum fierbe copilul în mămăligă și ce rău doare, nu mă mai gândesc că mama ar putea să cadă de acolo, de sus, spune ea.

Dar nu ajută la nimic. Eu trebuie să mă gândesc mereu la moartea mamei, ca să nu mă ia prin surprindere. Văd cum își dă foc la păr cu făclii aprinse, cum cade răsând la pământ. Iar când mă aplec spre ea, fața ei se descompune și se preface în cenușă.

"CÂND SUNT TĂIATE, GĂINILE CÂRÂIE INTERNAȚIONAL! LE ÎNȚELEGEM PESTE TOT.

Tăiatul găinilor este interzis. Deschidem radioul și fereastra și facem gălăgie. Nu vreau să văd găina înainte de a o tăia, altfel aş vrea s-o păstrez vie. Ce nu se pune în supă se aruncă la closet. Mi-e frică de closet, noaptea fac pipi în lavoar; acolo găinile moarte nu ies la suprafață." (Aglaja Veteranyi)

Nu strig.

Mi-am aruncat gura."

Ar trebui observată și strânsa legătură dintre scriitura Aglajei Veteranyi și literatura suprarealiștilor, numai că în cazul scriitoarei, mecanica visului e alterată de o proximitate dureroasă față de autentic: autenticitatea, în sensul în care Marin Mincu definește termenul, ca asumare totală a trăirii în scris și ca scriere integrală a trăirii, definește perfect cartea Aglajei. Moartea autoarei nu face decât să întărească acest lucru, căci suicidul se arăta ca unică soluție și pentru naratoare:

"În scena următoare, Dumnezeu, bunica și îngerul păzitor stau împreună la masă și mănâncă mămăliga de rămas-bun.

În final bunica stă în ușa și face cu mâna.

THE END"

- the end -

Autor al mai multor studii despre proza românească, al unor prefețe și postfețe, Gheorghe Glodeanu și-a propus câteva **Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței** (București, Editura Libra, 1999). Bine informat, autorul s-a oprit asupra aspectelor fundamentale ale cărților avute în vedere. Desigur, a insistat asupra personalităților remarcabile, relevând contribuția acestora în cadrul literaturii universale. Cele trei voci marcante ale diasporei românești au fost evocate în fraze dense, sobre, cu analogii pertinente și metafore critice ingenioase: **Mircea Eliade sau redescoperirea sacrului** - studiu care se referă la fascinația spectacolului, literatură și confesiune, un roman inedit; **Eugen Ionescu sau sfidarea literaturii; Poetica disperării la Emil Cioran**. Sinteze, mici eseuri, cronici literare scot în evidență repere privitoare la retorica romanului și fascinația povestirii: **Ioan Petru Culianu și vocația narațiunii labirintice**; **Vintilă Horia și romanele exilului**; **Petru Dumitriu în exilul și împărăția**; **Dumitru Țepeneag, un experimentator al romanului**; **Descoperirea capodoperei** (Alexandru Vona); **Refuzul ficțiunii** (Paul Goma); **Un continuator al lui Urmuz sau autorul devorat de propriul său personaj** (Grigore Cugler) și **Fascinația și retorica povestirii** (Toma Pavel).

În partea a doua a acestei antologii de texte critice, eseistul ia în discuție retorica jurnalului cu referiri la N. Steinhardt sau paradoxul fericirii, jurnalul lui Mihail Sebastian, I.D. Sîrbu sau despre jurnalul unui jurnalist fără jurnal, agendele literare ale lui Eugen Lovinescu, între oglinzi paralele sau despre taina caietului albastru (Nicolae Balotă), Dumitru Țepeneag și poetica jurnalului și despre jurnalul investiv al lui Paul Goma. Pentru ca imaginea literaturii diasporei să fie completă, autorul s-a referit, în final, la est-etica literaturii, la câteva lucrări importante în această direcție. Demne de reținut sunt dialogurile pe unde scurte ale Monicăi Lovinescu, cuvintele în exil despre tristețea cărților (Ion Caraion), parabola fratelui Alexandru (Constantin Noica), literatura și politica lui Ion Negoieșcu sau studiul lui Virgil Ierunca despre Fenomenul Pitești. Dintre criticii literari a reținut: **Matei Călinescu, fețele modernității, Iliana Gregori și poetica fantastului, Sorin Alexandrescu în studii despre modernitatea în Est**.

Criticul de la „Convorbiri literare“, Mircea A. Diaconu, este autorul unei monografii **Cezar Baltag**, Brașov, Editura Aula, 2000. În aproximativ 100 de pagini, interpretul schițează un portret spiritual al unuia dintre cei mai reprezentativi poeți contemporani. Au fost reliefate trăsăturile specifice ale liricii acestuia, în contextul epocii, prin raportare la alte personalități artistice. Înzestrat cu o sensibilitate deosebită, spirit pătrunzător, având o cultură solidă, Mircea A. Diaconu a realizat o sinteză valoroasă scoțând în evidență câteva repere generale care să contureze imaginea unui poet de substanță.

După o prezentare generală a creației lui Cezar Baltag, criticul de la „Convorbiri literare“ a analizat, rând pe rând, volumele de poezii, insistând asupra particularităților artistice. O mică antologie de texte teoretice luminează mai bine anumite unghiuri din care ar trebui receptată poezia; sunt opinii care justifică modalitățile de receptare. În antologia (comentată) de poezie, înțelnic câteva poeme reprezentative, interpretate în toate articulațiile posibile. Până și alcătuirea dosarului de receptare critică scoate în evidență rigooarea, echilibrul, inteligența critică.

Pentru a ne face o impresie mai clară asupra profunzimii discursului, reproducem un fragment din comentariul universitarului Mircea A. Diaconu: „Studiile despre metaforă, despre Ion Barbu, Lucian Blaga și Nichita Stănescu, preocupare constantă pentru a impune ideea hierofaniilor,

interpretarea credințelor arhaice intrate în calendarul creștin și a faptelor religioase în sine, toate acestea sunt în măsură să demonstreze forța demersului integral al lui Cezar Baltag, care devine în felul acesta un fel de apostol al metaforei ca spațiu originar. Religia poemului în care poetul crede definitiv nu are un sens figurat lată-l mărturisind: «Raportul ocular-revelare, pe care îl presupune această metaferență universală care transformă Lumea în Discurs, trimite la dialectica sacrului, așa cum o concepea Mircea Eliade. La capătul aventurii rostirii noastre, metafora poate, în cele din urmă, «resacraliza lumea»“.

Leca Morariu - **Eminescu. Note pentru o monografie**, Iași, Editura Timpul, 2001, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Liviu Papuc.

Istoricul literar Liviu Papuc subliniază importanța studiilor semnate de fostul universitar de la Cernăuți, personalitate multilaterală cu preocupări în domeniile: folclor, lingvistică, filologie, muzică, arte plastice, istorie și critică literară, creație literară propriu-zisă. Volumul cuprinde note pentru o monografie referitoare la părinții lui Eminescu, frații acestuia, data și locul nașterii, copilăria, școala, inițiator al serbării de la Putna, prietenia cu Ion Creangă și Veronica Micle, interpretări de texte, Eminescu în germană și italiană. Cercetarea în linie arhivistică a lui Leca Morariu, așezată pe o cultură solidă, clarifică o serie de probleme sau întărește cu argumente convingătoare unele aspecte doar bănuite. În câteva rânduri încearcă și reușește să se apropie de poezia eminesciană, să-i surprindă subtilitățile, să-i releve nuanțele, în ciuda faptului că notele critice se pierd în mulțimea de informații care dau un aspect stufos lucrărilor. Preocupările din alte domenii culturale i-au înlesnit cercetătorului posibilitatea de a ajunge la izvoarele eminescianismului. De aceea, autorul ediției apreciază contribuția lui Leca Morariu și consideră că acesta trebuie repus, în ceea ce privește eminescologia, pe locul cuvenit, dând deoparte exagerările și parti-pris-urile, recunoscându-i-se meritele pe nedrept escamotate“.

In volumul **Răsărit mergând pe jos**, Chișinău, Editura Ana, 2001, Nicolae Popa exersează după tehnici postmoderne, reliefând în câteva povestiri aspecte și conflicte din Basarabia. Narațiunile sunt însoțite de o grafică simplă și expresivă, cu o simbolică interesantă. În povestiri, indiferent de natura conflictului, se simte o notă de melancolie venind din străfunduri rurale. De altfel, cadrele dezvăluie banalitatea cotidianului în satul moldovenesc, cu personaje obișnuite în situații comune, fără a fi atins drama dezrădăcinatului. Când părăsește linia realistă, Nicolae Popa devine un prozator foarte interesant: „Când scoate în sfârșit chibriturile dintr-un buzunar, vine foarte aproape de trupul meu, se apleacă peste mâinile mele reci și, continuând să plângă, îmi fixează mai bine între degete lumânarea și făcându-și palma căuș, de parcă ar apăra-o de vânt, o aprinde. Nu mai îndrăznește să prindă muște. Se lasă pe același scaun, singura lui grijă de acum încolo fiind lumina din vârful lumânării“.

Dumitru Perceli - **Închisoarea depozit de arme secrete**, Iași, Editura Junimea, 2000, este un volum memorialistic, scris la o vârstă înaintată de un român care trăiește de mai mulți ani în SUA. În cele câteva zeci de pagini sunt dezvăluite secvențe înfricoșătoare din închisorile comuniste: Copou, Pitești, Aiud (unde au fost torturați mulți legionari), Jilava. Evenimentele se desfășoară sub semnul Apocalipsei, fără ca unii tortionari de talia lui Țurcanu să-și imagineze existența unor arme secrete în pușcării: Credința, Nădejdea, Dragostea.

Alături de români erau supuși la cazne aro-

mâni, macedo-români, ceangăi, tătari ș.a. Printre aceste ființe aflate „pe culmile disperării“ se strecurau intelectuali de marcă torturați, cum ar fi Radu Gyr (poetul închisorilor), cunoscut printre altele, pentru poezia **Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!** și fragilul N. Steinhardt, om de cultură, înzestrat cu talent deosebit.

Cine este Dumitru Perceli? Aflăm din cea de-a doua carte apărută în același timp cu cea menționată mai sus, la aceeași editură, carte intitulată **Vagabonzi în R.P.R.**, cuprinzând amintiri din prigoana satano-comunistă. Autorul este aromân, s-a născut în Bulgaria, a suferit în România, și-a recăpătat seninătatea în SUA. Ca un reporter conștiincios, Dumitru Perceli răsfoiește carnetele sale cu însemnări despre soarta vitregă, conjunctura social-politică, prieteni și dușmani, dar mai ales despre familia sa nefericită.

Actorul și profesorul universitar Octavian Dumitru Jighirgiu mi-a oferit o carte de poezii intitulată **Totul sau nimic**, purtând semnătura Danei Dascălu. Până aici nimic neobișnuit, într-o țară în care toată lumea scrie și doar câțiva indivizi își fac timp să citească. Această carte a apărut la Iași, Editura Bit, 2001. Am răsfoit-o cu plăcere, admirând grafica lui Ion Truică, artist de primă mărime, modest, inteligent, sentimental. De altfel numai asemenea om se lasă antrenat în acest joc al suferinței și disperării. Poeta trăiește într-un cărucior, se deplasează într-o sală de spital și își dictează versurile infirmierilor. Acolo a cunoscut-o actorul Octavian Dumitru Jighirgiu care, din motive inexplicabile, a simțit că are ceva comun cu destinul acestei fete nefericite și a hotărât să-i tipărească numaidecât o carte. Iată un portret interior în care culorile cenușii se adună din adâncuri, conturând profilul unui creator dezamăgit, căruia nu-i plac jumătățile de măsură, iluzia vieții, a dragostei, a întâmplării. E o revoltă surdă, când calitățile umane se degradează, obsesiile își pierd din forța miraculoasă, dragostea se confundă cu visul: „Sunt o jumătate dintr-un întreg./ Dar mie nu-mi plac jumătățile de măsură/ Și totuși, jumătatea care mă reprezintă ca om./ Cere mult prea mult de la viață./ Atunci simt că sunt un întreg/ În acel moment, în clipa aceea supremă./ Simt că am dreptul la speranțe/ La dragoste și vis/ Dar imediat totul revine la normal./ Speranțele și visele se prefac în iluzii/ Iar dragostea devine ceva ireal/ Și totuși mie nu-mi plac jumătățile de măsură“ (**Jumătate sau întreg**).

Paginile de memorialistică din final sunt zguduitoare. Pentru Dana Dascălu, poezia a devenit o ultimă formă de rezistență împotriva morții. Fata a fost abandonată în grabă, într-un cămin-spital, de către părinții ei, care se pregăteau să plece la mare. Are și acum nostalgia fotoliului de acasă și a altor lucruri din intimitatea camerei la care a fost nevoită să renunțe. Nu i-a rămas decât universul interior în care se retrage să cugete, cu înțelepciune și seninătate, la frontiera dintre două lumi.

Transcriem câteva versuri care sugerează un sentiment de zădărnice împins la cote maxime: „Mă zbat să-ncap în lumea mea/ Dar pierd în fiecare secundă o picătură/ De lumină din a zilei acesteia/ Și nu-nteleg de ce atâta ură // Și poate este prea curând./ Sau poate este prea târziu/ Căci lumea ce-o visez, s-o port în gând./ Ciudat! Pierdută e-n pustiu“ (**Zadarnic**).

Desigur, scurtele mele însemnări reprezintă un mesaj pentru cei care ar putea să-i aline suferința Danei Dascălu. Dacă întâmplător mai supraviețuiește vreunul dintre ei...

Pagină realizată de
george bădărău

Au avut loc, în anii trecuți, mai multe întâlniri cu discuții asupra romanului, un subiect de arzătoare preocupare pentru oamenii de meserie, dar interesând și publicul larg doritor să aibă în mână asemenea produse, cu un caracter specific. Ele cam limpezesc, trebuie s-o recunoaștem; „discuțiile“ pot fi stimulante, dar nu aduc neapărat dorita rezolvare.

Căci există o „problemă“ care a mobilizat opinia literară și în afara celor trei impozioane (București, 1999, Sinaia, 2000 și Slănic-Moldova, 2001) din care o carte apărută sub egida revistei „Contemporanul - Ideea europeană“ dă rezumate substanțiale, întregite cu unele chestionări ale organizatorilor. Eu am luat parte la ultimele două, mi-am spus de mai multe ori cuvântul, care se și vede parțial reprodus în corpul volumului pe ici pe colo. (Am lipsit de la prima, nici nu am fost invitat, dar mi s-a spus că a fost un fiasco, din cauza asistenței extrem de reduse, și a președintelui Eugen Simion. Acuma îmi dau seama că nu a fost chiar așa, s-au discutat unele lucruri, fie și în cerc foarte restrâns.) Dar asupra celor afirmate de mine țin să revin, pentru că le cred de oarecare importanță, depășind anecdota, care nici ea nu e de lepădat. Anume, la Sinaia, când m-am înfățișat participanților, m ținut să-mi declin identitatea: eu nu venisem acolo în calitate de critic literar sau istoric (ceea ce nu sunt decât în subsidiar), ci de romancier. Pentru că sunt autorul a

Romanul - o veșnică problemă

alexandru george

fost emerveiat... Îmi permit să cred că marele scriitor bate acum la ușă“. (p. 55). Cred că e vorba de o confuzie, de o interpretare greșită a vocii altui participant. Eu nu am citit romanul pomenit, nici nu știam că există, iar „emerveiat“ nu e o vocabulă pe care eu o întrebuițez. Cât despre previziuni, sunt cel mai străin om de astfel de riscuri. Toate afirmațiile mele au fost extrem de rezervate, au privit mai mult trecutul.

Să ne gândim că atunci se discuta încă despre ce „rămâne“ din romanele epocii comuniste, relativ recentă. Eu am dat mult mai mari șanse prozei evazioniste, în frunte cu cea fantastică, reprezentată însă de autorii de proze scurte, nu de romancieri, care continuau linia unui realism al reprezentării într-un regim care tocmai asta nu dorea. Romanul politic de sens deviat, care „descoperă și divulgă“ mi se pare cel mai perimat, în ciuda succesului indiscutabil de care s-a bucurat înainte de căderea odiosului regim. Acest tip de scriere a fost copleșit, practic vorbind desființat, de cărțile-document, de memoriile asupra epocii, de jurnale și evocări. Cine mai poate citi ceva „de curaj“ care mizează pe divulgarea, printre rânduri, a unor fapte despre care acum te poate informa orice ziar într-un sfert de oră?

Or, tocmai în legătură cu asta, cu trecutul deci, o intervenție a mea mi se pare că ar trebui reținută, dar în altă formulă decât cea rezumativă în care se găsește în carte. Era a doua zi după revelarea calității mele de romancier la colocviul din 1999, așadar. După mirarea asistenței în ziua precedentă, am uluit-o și într-a doua: am spus că în trecut, în adolescență și în prima mea tinerețe, am fost un pasionat jucător de poker. Și am cunoscut, firește, diferiți jucători; am cunoscut și destui trișori - și aceștia de felurite specii. Or, cei mai abili nu numai că-i lăsașu pe novici să câștige uneori, dar îi lăsașu și pe ei să trișeze. (Căci în felul acesta îi dezarmau moralmente.) Numai că îi lăsașu să trișeze cu șeptarul, în timp ce ei trișau cu asul. Cam așa s-au petrecut lucrurile în comunism cu o anumită literatură: era tolerată pentru a se simula o libertate care intra în regula jocului. Micii trișori nu mai aveau cuvânt să se plângă, deoarece erau lăsași să spună „unele, foarte puține adevăruri“, care erau așa ceva numai pentru chibiți, adică pentru public.

Se spune că după ce a publicat **Cel mai iubit dintre pământeni**, Marin Preda s-a adresat lui I.D. Sârbu, din a cărui viață se inspiră anecdota cărții și i-a întrebat ce impresie i-a făcut?

- Domnule Preda, i-a răspuns acesta, o fi el cum o fi, dar să știi că cu experiența închisorii nu se poate trișa!

Ei bine, adevărul e altul, cu orice se poate trișa, dar în artă trebuie să știi și să aștepți din capul locului că trișezi. Publicul, cititorul trebuie să se știe înșelat, prin însăși ficțiunea pe care i-o propui; într-un joc ea se folosește de realitate în măsura în care aceasta intră. Or, toată literatura „de curaj“ de care pomeneam și care a devenit cea mai

caducă s-a dovedit un eșec nu pentru că dezvăluia doar parțial „unele situații“, ci pentru că ajunsese din alte cauze decât artistice să pretindă că oferă adevăruri. De aceea, împotriva ei, am dat șanse de supra-viețuire tocmai acelei literaturi în care ficți-vul joacă rolul cei mai important, mai apropiat de însăși specificitatea artistică. Adevărul artei trebuie să se simtă diferit de cel pe care-l „redă“ lectura ziarelor, documentelor, adevărul trăit.

Pentru a atinge puțin și problema „viitorului“ romanului românesc, o problemă de care eu mă feresc, fără a o putea ocoli cum aș vrea, să spun că noi românii am ratat marele moment al romanului, căci genul acesta acuză clar o anume epuizare; a durat vreun sfert de mileniu și „temele“ lui, variate în felurite moduri, se repetă, iar noi nu putem veni decât cu așezarea lor și specularea într-un anume moment istoric; comunismul nu se poate spune că nu ne-ar fi oferit un decor și condiționări neașteptate. Aceste cărți vor fi citite - dacă vor mai fi! - pentru ceea ce nu făcea în ele obiectul curiozității pe vremea comunismului.

Dar nu e adevărat că nu avem roman, că am fi *ein Land ohne Roman*, cum se spunea despre nemți (fără dreptate, de altminteri) înainte de primul Război Mondial. (Cuvântul acesta rostit de mine la colocviul din 1999, a apărut grav stălcit, până la ininteligibil.) Literatura română din ultima sută cincizeci de ani oferă destule exemple de izbutiri românești. Numai că, se pare, după câte îmi dau seama eu, marea epocă a romanului realist-naturalist, cu dezvoltarea sa afirmată copleșitor, romanul de așa-zisă analiză psihologică, a trecut; iar romanul-cronică de aceeași derivație, poate că se va întoarce și asupra trecutului recent, când timpul va transforma totul în istorie. Încă de pe acum se simte apariția unei literaturi care obârșește din literatură. În teatru mai ales, unde epuizarea „temelor“ e mai vădită, dar și în proză, ca să nu mai vorbesc de tendințele unor autori (precum e scriitorul acestor rânduri) de a face subiect de literatură din scrierea literaturii.

Colocviile acestea, în cadrul cărora s-au ținut și comunicări de stil academic (Gabriel Chifu, Dan Stanca, Nicolae Bârna, Petru Cimpoșu, Aura Christi, Marian Victor Buciu) au pus în discuție o serie întreagă de probleme, ba chiar au riscat unele previziuni, dar realitatea este în altă parte și devenirea romanului nu poate fi decât surprinzătoare. Ba chiar e de dorit să fie așa.

P.S. Volumul, foarte îngrijit ca prezentare, are neajunsul transcrierilor textelor de pe benzile de reportofon, fără puțința autorilor, în cele mai multe cazuri, de a le verifica. Volumul conține și ilustrații, dintre care se remarcă cel puțin o duzină de fotografii ale romancierului Nicolae Breban.

opinii

cinci romane care au o anume semnificație, ba chiar, am pretins eu, oarecare valoare. În sală s-a produs un mare rumoare: nimeni nu știa de așa ceva între cele 40-50 de persoane prezente, colegi de-ai mei și savanți specialiști și analiști ai literaturii din ultima jumătate de secol. Ei, bine, când încercam să informez adunarea, s-a ridicat prozatorul Th. Vasilache (care locuiește în Germania) și a strigat: - Nu, domnule AG, vă înșelați, eu v-am citit romanul **Oameni și umbre**, pe care mi l-a împrumutat, de la München, Titu Popescu și pot să spun că e o carte extraordinară, unul dintre cele mai bune romane apărute în ultima vreme! (citată aproximativ).

Față cu asemenea afirmație neașteptată, abia am mai putut articula ceva; am rămas interlocat, stupefiat, stupefăcut (ca să folosesc un termen al lui L. Negoșescu). Cum? Să existe cineva, un participant la acel colocviu, critic sau romancier, care să fi citit un roman al meu? Mărturisesc față de martori că mi se muiaseră picioarele și dacă aș fi fost stăpân pe mine aș fi repetat cu toată puterea strigătul: „Vreau să-l pipăi și să urlu: este!“! Era cineva, vizibil și palpabil, în această situație.

Episodul nu a fost reprodus în cartea de care vorbesc, despre romanul românesc, editorii considerându-l un fapt doar de haz. În schimb, se reproduc niște afirmații pe care nu le-am făcut: „Ei cred că marele roman românesc e pe punctul de a veni; el se elaborează astăzi în conștiința unor scriitori mai în vârstă, tineri față de mine, ca N. Breban, ca Radu Aldulescu, despre al cărui roman nu știu dacă s-a vorbit; mie, când mi-a căzut în mână **Amantul colivăresei**, am

marin mincu

De curând, Marin Preda ar fi împlinit 80 de ani dacă ar fi trăit. Cu toate că a murit la numai 58 de ani, nu se poate susține că valoarea scriitorului s-a erodat, deși s-au încercat asupra lui toate acțiunile de revizuire axiologică inventate după '89. Cineva se lamenta că, în loc să invite la citirea și receptarea operei lui Marin Preda, presa a redeschis, cu această ocazie comemorativă, "dosarul" morții sale obscure. Chiar și acesta este un semn că autorul a rămas actual, fie și numai ca etalon etc.

Nu mă îndoiesc, însă, că și opera prozatorului, canonizată prin exegeza critică și prin manualele școlare, este la fel de rezistentă ca a altor câțiva mari scriitori ce au traversat "epoca ticăloșirii", fiind o mărturie autentică despre această epocă, pecetluită tragic de accidentul morții neelucidate. Cum nu cred că **Moromeții**, **Intrusul** și **Cel mai iubit dintre pământeni** (desigur, inegale din punct de vedere al valorii estetice) vor înceta să solicite atenția cititorilor, consider că, deocamdată, este suficient să ne amintim cum era și cum se comporta Marin Preda, și orice evocare - fie și anecdotică - nu face decât să-i afirme și să-i consolideze valoarea și importanța.

Voi încerca să-mi aduc aminte aici despre omul moral Preda, care m-a atras și m-a impresionat totdeauna cât timp a fost viu. Am povestit în **Intermezzo** despre întâlnirea mea, ca student, cu romancierul matur ce a venit la Facultatea de Filologie în 1965, când i-a apărut ediția revăzută la romanul **Risipitorii** și a vrut să se confrunte cu cei mai tineri. La fel, tot acolo am radiografiat reacțiile și cuvintele rostite de Marin Preda atunci când m-a primit la el în casă (în strada Dionisie Lupu) pentru o după-amiază întreagă pretextând că vrea să discute cu un "studinte" în Litere. După ce, în 1966, am publicat în revista "Amfiteatru" o recenzie (printre primele, probabil) la volumul de debut, **Exerciții**, de Dumitru Țepeneag, în care exprimam o judecată de valoare favorabilă, Marin Preda m-a oprit și m-a apostrofat astfel: "Ascultă, mon cher, nu știi ce-ai găsit dumneata în proza lui Țepeneag, fiindcă mie nu-mi spune nimic. Există un timpit acolo care tot cară un covor prin fața blocului și-l tot bate cu un bățor... Nu înțeleg ce-ai văzut mata atât de grozav în chestia asta?". "Da - i-am răspuns - așa pare la prima lectură, dar e ceva nou în modalitatea de a scrie și de a practica exercițiul prozei și s-ar putea ca această noutate să devină importantă". Nu l-am convins deloc, dar m-a ținut minte, și de câte ori ne vedeam la Uniunea Scriitorilor mă teroriza cu aceeași stereotipă întrebare: "Ce-am înțeles eu în plus față de el din baterea nenorocitului ăluia de pres...?"

Oricum, de atunci, Marin Preda m-a onorat cu prietenia lui, publicându-mi, începând din 1970, în calitate de director al Editurii Cartea Românească, trei volume de poezie (**Calea robilor**, 1970; **Văile vegherii**, 1972 și **Pradă realului**, 1980) și trei de critică

Întâmplări cu Marin Preda

(**Critice II**, 1971; **Repere**, 1977 și **Ion Barbu** - eseu despre textualizarea poetică, 1980). La volumul **Critice II** am avut surpriza să aflu că redactorul de carte, Alexandru Paleologu, refuză să mai apară în caseta redacțională, motivând că - după nenumărate discuții despre esoterismul lui Ion Barbu și despre "inițiatismul" lui Sadoveanu - ar reieși că sunt prea de dreapta. Marin Preda m-a privit cu tâlc pe sub lentilele groase și mi-a spus: "Dă-l în mă-sa, mon cher, ăsta-i un fanariot cu ifose de mare mason care e-n stare să-și cenzureze și propria-i bășină de teamă... O să publicăm cartea și fără numele lui în casetă!". Într-adevăr, **Critice II** a apărut în 1971 fără nici un nume în caseta tehnică de pe ultima pagină. Abia în 1978 am descifrat trucul domnului Paleologu; el n-a semnat ca redactor pentru a elimina orice urmă a furtului de idei/metodă în legătură cu **Baltagul** și **Creanga de aur**, pe care le va analiza în cartea sa din 1978, folosind ideile mele "de dreapta". Am mai spus că, în caietul de înregistrare al editurii, ținut de doamna Ioana Lungescu, am găsit o notă din care rezulta clar consemnarea surselor inspirației, datându-se la mari intervale de timp numărul de pagini și conținutul capitolelor depuse la editură, în corespondența cu datele de apariție ale lucrărilor mele la care-mi fusese

intermezzo

redactor de carte! Aceste date acuzatoare au fost publicate de mine cu ocazia polemicii ce s-a iscat atunci în paginile revistei "Luceafărul". Prin profesia sa dublă (de mason și turnător plătit), Al. Paleologu avea atât de mare influență la organele cenzurii încât, după al doilea tur de replici, redactorul-șef al revistei "Luceafărul", Nicolae Dragoș, mi-a comunicat că a primit dispoziție să nu mai publice răspunsul, sfătuindu-mă să-l dau ca P.S. la un articol despre Sadoveanu, ceea ce s-a și întâmplat!

După apariție, volumul **Critice II** a fost ținta unor numeroase atacuri de pe pozițiile "stângii" oficiale, semnate de Samy Damian, Paul Georgescu, Mihail Petroveanu și alții. Din nou, Marin Preda a avut curajul să mă apere, în prezența altor scriitori, de insolenta lui Lucian Raicu. Episodul acesta s-a petrecut la castelul de la Mogoșoaia, unde-l vizitasem la invitația sa pentru a-i dărui un exemplar cu dedicație din volumul proaspăt apărut. Acolo, Preda se plimbase numai cu mine pe malul lacului și-mi arătase, în văzul tuturor, o căldură umană deosebită, el care de obicei ațuia răceală și distanță în relațiile cu ceilalți. După plecarea mea de la Mogoșoaia a avut loc "altercația", relatată mie mai întâi de Laurențiu Fulga (vicepreședintele Uniunii în acea perioadă) și reluată apoi mai târziu de Ilie Constantin la Paris. Se pare că Lucian Raicu, care era și el un "chiriaș" stabil al Mogoșoaiei, își exprimase oral atitudinea negativă față de publicarea de către Preda a unui volum de critică cu asemenea conținut "de dreapta" și cu un asemenea "ti-

marin preda

tu" (**Critice II**): "De ce i-ați lăsat un titlu ca acesta, că doar n-o fi Maiorescu!" Atunci Marin Preda a avut o reacție violentă neașteptată. "Te bag în p...a mă-tii. Tu să te duci în Israelul tău, fiindcă n-ai voie să vorbești astfel, întrucât tu nu ai rădăcinile lui Mincu!" Mai încolo, în 1972, când am vrut să predau la editura sa volumul **Critice III** (care a apărut abia în 1975 la Editura Eminescu cenzurat și cu titlul schimbat în **Poezie și generație**), Marin Preda m-a luat în mașină și mi-a comunicat franc că nu mă mai poate publica cu critică: "Îmi pare rău, mon cher, dar eu nu te mai pot apăra de cenzură și de inamicii pe care ți i-ai făcut! De acum înainte trebuie să te aperi singur. Vezi, ferește-te de Crohmălniceanu, care te atacă oriunde pe la oficialități, deși dumneata îl crezi prieten..." Într-adevăr, în perioada de patru ani de după apariția volumului **Critice II** mi s-a interzis să mai public critică. Cenzorii mei vigilenți (S. Damian, P. Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu) reușiseră să-mi creeze statutul de critic interzis. Tot Marin Preda mă va "debloca" în 1977, când îmi va publica volumul **Repere**, deși Lucian Raicu se opusese din nou cât putuse. (Despre atitudinea opozitivă pe lângă Preda a lui Raicu aflasem mai multe de la Cornel Popescu, redactor-șef la Editura Cartea Românească pe atunci.)

Am relatat aceste situații personale (adică trăite) tocmai pentru a ilustra onestitatea intelectuală a lui Preda și incapacitatea lui organică de a tolera minciuna și in justiția, de orice fel ar fi fost acestea. Prin stirpea lui țărănească, Marin Preda era un om de o elevată noblete, comportându-se în orice împrejurare ca un adevărat aristocrat; el avea răbdarea nobilă să-i asculte pe toți cei ce i se adresau și să le răspundă cu franchețe și naturalețe. Folosea o anumită duritate în tonul comunicării, indicând rectitudinea și tranșanța morală ce conturau calitatea/demnitatea de mare scriitor. În biroul său de director, pe stradă, în camera de la Mogoșoaia, la Capșa și în orice alte locuri, Marin Preda m-a impresionat totdeauna prin comportamentul său inconfundabil. Dintre contemporanii autohtoni, doar Nichita Stănescu mai poseda o personalitate atât de accentuată.

Impura și sfânta

Înfrânte sunt cuvintele toate
(refuzul cuvântului e chiar
refuzul trupului)

vinovată și sfântă, impură și sfântă
îndur penitența

Crucea unui singur păcat
adulmecă slava:

păcatul de a nu fi fericiți

și fruntea copilului
macularea, îndurarea
spasmul sangvin

chemarea în care a fost chemat

Numărul meu

Un șir de femei la nașterea
copiilor lor
într-un șir nesfârșit de numere oarbe
și Revelația... Noaptea mamei mele

în care stă bine ascuns

numărul meu,
fiul drag,
din șirul de numere oarbe

cel ce n-a cunoscut umilința

Rivalitate

Mâinile orbului în
Parcul Gării de Est
îți ghiciseră desenul inexplicabil
straniile împerecheri ale nervilor...

dragostea a lăsat excrescența
doar prin durere

să-mi aduc aminte de tine
nu am de altfel nici o dovadă

câmpuri de iarbă
camerele de Beta distruse
aplaudacii la miting
copiii vânduți

viața, viața, viața
în rivalitate
cu pata de ruj pe obraz

nu am dovada
nu pot fi propriul martor

Doamne al lacrimilor
Știi...

Parcul Ioanid

Macularea ajunsese la capăt
plânsul negru al literei 1
(coleus monedula)
sădisse - alunițe mărunte în piele

Lucia negoiață

semnele revoltei și neacceptării
insomnia a tras după ea
scâncetele, parfumurile irepetabile

l'amour, la mort, la mère
ce e în stare să facă
o simplă vocală
cu un rictus al buzelor
să te înalțe
sau să te condamne la moarte

zidul departe lumea de-aici
de lumea „de-acolo“

de-a pururi

Ținta

Dezvelirea obrazului, ținta
aparaturii de filmat

te mângâie simțul
proprietății
pelicula dezvoltată
filmul rezultat din fragmente,

atingi pistruiile minuscule
cu aura lor de vinovăție,

un pumn de semințe
pe masa de montaj,

pieleța tădagei
a-ncolțit.

Grădina japonezului

Două grămăjoare de lucruri
moșăie pe muzica stinsă
a dragostei după dragoste...

plânsul, acel plâns de departe

căldura cărnii oblojește
spiritul dovedit a fi nemuritor,
trecutul își lasă gustul său acru
peste prezentul etern

și plânsul, acel plâns de departe...

părăsită acum de toți și de toate
secunda întâi, după anestezie
ating celălalt trup care nu e al meu
imaginea pâlpâie în computer,

un bolovan prăvălit în apă
din grădina cunoscută
a japonezului

La râurile Babilonului

N-a trebuit să ajung
la râurile Babilonului
nici să-mi aduc aminte de Sion

am primit și am data viața
gloriei nopții și zilei feroce
m-am dăruit
mlaștinii verzi ca și apelor limpezi

Suflet impur ascuns în metal

Și iată, cronica rece a zilei,
minerii plantează flori cu duiosie
prăzile nu au miros
idolii pieței se sulemensc
și-mi aruncă vopseaua stridentă
pe-obraz

covrigii democratici
pentru pensionari și elevi
țigara happy few

Genetica scrie șiruri de numere
oarbe
pe muzica clasică a unui puber
genial

N-a trebuit să ajung la râurile
Babilonului
nici să-mi aduc aminte de Sion

Cătălin Mihuleac

M-am bucurat mult când am aflat de numirea lui Valeriu Costan, fostul meu coleg de liceu, în funcția de ministru secretar de stat la Cultură. Nu, să nu mă-nțelegeți greșit, nu se pune problema de a mă procopsi cu o pilă, nu-s adeptul pilelor. Cred că, pur și simplu, mă reconforta ideea că un cunoscut de-ai mei primise plasament în structurile înalte ale statului. La nivel subconștient, simțeam probabil că, dacă ceva din mersul culturii

cerneală proaspătă

din România m-ar revolta, n-aș avea decât să pun mâna pe telefon, pentru ca situația să se remedieze urgent. Naivitatea mea dintotdeauna... Păstram, într-o conservă cu destule E-uri, imaginea din liceu a lui Valeriu Costan: corect în limite normale, inventiv, deseori în limite anormale.

Abia peste un an de la ungerea ministerială, mi-am întâlnit vechiul coleg: era în trecere prin orașul meu, fost și-al lui, se îndrepta spre Nordul Moldovei. Chingile trupești îi erau neschimbate, avea importante rămășițe de adolescent, m-am întrebat, privindu-l, dacă opțiunea pentru miniștri fără burtă și fălci face parte din noua strategie guvernamentală.

M-a surprins plăcut căldura mâinii sale, nu mă uitase, cum să te uit, bătrâne, sunt la curent cu evoluția ta:

- Trebuie să mă însoțești în Nordul Moldovei, vreau să-ți arăt ceva interesant, să te convingi cu ochii tăi că noi, cei de la Cultură, nu stăm cu mâna-n sân.

- N-am zis că stați cu mâna-n sân.

- N-ai zis-o, dar ai gândit-o, câteodată. Ar fi normal, suspect chiar, să n-o fi gândit, câteodată. Asta-i mașina. Urcă!

Frumoase jeep-uri are țara noastră. Mașina de ministru a prietenului meu (sunt prietenul tău, ce mama mă-sii!) era suficient de încăpătoare pentru recepția de sfârșit de an a Cartelului „Alfa“, o plăcere să-ți întinzi ciolanele pe canapea.

Frumoase Nissan-uri are țara. Voi rămâne un român cu glanda patriotismului

Mănăstire

funcționând normal: cu fiecare prilej îmi adresez admirația tăcută peisajelor țării. Frumoase jeep-uri, frumoase ministere, frumoasă țară.

- Căutăm soluții pentru a ne descurca în austeritatea bugetară. Căutăm soluții, deseori le și găsim.

Astea-s zdrențele de frază rămase în atenția mea, din toată vorbăria lui Valeriu Costan. Vorbea mult, unde s-a-ntâlnit ministru să vorbească puțin. Norocul meu e că am învățat să ascult, dar am învățat și să nu ascult o iotă, dând totuși senzația că aspir pe urechi (zău, nu știu în care din cele două situații se află adevărata artă). Dar zdrențele „austeritate bugetară“ mi-au rămas spânzurate, ca niște cercei șui, de lobul urechii.

Nu conta direcția în care mă ducea colegul ministru. Bine că mă ducea, în cel mai plăcut mod cu putință, pe dealuri moșite de câmpii, munți moșiți de dealuri, oi-vaci-cai-țărani.. mână, măi, gipule, măi!

Goneam de trei ceasuri, când jeep-ul a-nceput să se muleze, ca o bluză de corp, peste dâmburile unui drum forestier. Am coborât fereastra mașinii: aerul greu îmbrăca peisajul într-o cămașă de forță. Nemișcare, peste tot, nemișcare, nici o pleoapă de brad nu tresărea. Doar un pârâiaș aluneca, sudoare rece pe spinarea muntelui. Dimineața împietrise și ea, cu șalele învelite într-un pled țărănesc de ceață.

Prietenul-ministru mi-a făcut semn să cobor.

- O să mergem pe jos o bucată. E o crimă să nu lepădăm puțin mașina.

O crimă comisă cu sadism. Am apucat pieptiș cărarea, cu gleznele răcorite de biluțele moi de ceață. Iarăși nu conta unde mergem, de vreme ce mergeam.

Nu mai știu când am ajuns în ochiul unei poienițe. Valeriu mi-a prins brațul, ducându-și un deget la buze. Pe mutește, mi-a cerut să iau loc pe iarbă. Ceața sendesise din cauza broboanelor, bile de rulment, ale misterului.

Am privit spre partea opusă poieniței. Din ceață, se țuguia pălăria unei mănăstiri din lemn. O mănăstire mică; doar sus, pe Ceahlău, mai văzusem un sfânt lăcaș atât de mic. Am schițat un pas, dar mâna lui Valeriu m-a oprit ferm, așteaptă. Ce să aștept? Așteaptă. Își privi ceasul, cu o mimică nouă, impenetrabilă, de agent secret în misiune.

Mă simțeam important alături de el, alături de aventură; broboanele de sudoare, broboanele de așteptare, șiroindu-mi șira spinării, broboană după broboană, insecte cu piciorușe prost irigate sanguin.

Am întors capul: un motor mormăia, nu departe. Valeriu mă trase după pieptul unui tufiș, cu un nou semn de tăcere.

Motorul tăcu, lăsând independență sonoră unui grup de oameni care se apropia. O zarvă, total nepotrivită peisajului, precedă imaginea unui tânăr dezarticulat, zbatându-se animalic în cleștele a doi zdrăhoni. Tânărul țipase destul, probabil, acum scotea pe gură doar coada cometei sonore: niște gemete, și alea pe patul de moarte. Capul i se bălângănea ca limba de pendul, varice de păr se atingeau cu iarba. Din când în când, ca și cum și-ar fi amintit de o datorie de onoare, prizonierul încerca să evadeze, fără cea mai mică șansă între șerpii din brațele zdrăhoniilor.

În spatele acestui trio, un bătrân și o bătrână încercau, cu duhul blândetii, să-l potolească pe nebun, căci era - nu încapă îndoială - nebun.

- Bătrânii sunt părinții smintitului, îmi șopti Valeriu în ureche.

Da, și smintiții au părinți. În sfârșit, micul alai ajunsese la poarta mănăstirii. Un călugăr de-o lățime impresionantă îi întâmpină energic, fără cuvinte, doar cu un categoric semn al crucii. Poarta se trânti cu ecou.

- Ce se petrece aici, frate? - m-am crucit eu. Ce-i asta, lăcaș de cult sau pârnaie?

- Hai să ne aerisim vreo oră prin pădure, apoi o să revenim. Ce vrei să culegem - ciuperci sau fragi? O să-ți explic la întoarcere de ce te-am adus aici. Hai, ciuperci sau fragi?

- Ciuperci sau fragi. Ce se petrece aici, frate?

Nu mi-a mai tihnit nici peisajul, nici aerul, strâmt ca o cămașă de forță. Prietenul meu își reluă sporovăiala, ocolind - abilitate de ministru - subiectul „dement-zdrăhoni-părinți-mănăstire-călugăr“. Bineînțeles că nu-l ascultam, dar nici nu mai depuneam efortul de a-mi masca indiferența acustică. Loveam nervos cu piciorul mușchiul copacilor și tufele de zmeură, așteptând să ne întoarcem la locul pânzei noastre. Ce se petrece, de fapt, acolo?

Trecuse un ceas de plimbare. Valeriu Costan își privi solnița japoneză de la încheietura mâinii, și-mi făcu semn că putem merge, e timpul. Atâta așteptam. Ne-am reluat repede locul de observație, după umerii tufișului.

După o vreme, poarta mănăstirii se deschise iar. Un șuvoi de răcoare ciufuli acele brazilor, împrăștiindu-ne părul, lipindu-ne pleoapele de ochi, întepându-ne lobi urechilor.

Tânărul dement, zdrăhoni și părinți se pregăteau de plecare. Călugărul lat îl îmbrățișă călduros pe fiecare membru al grupului:

- Doamne-ajută! Mergeți sănătoși, întru Domnul!

Am întors o privire, grea ca un mai,

spre junele care - cu doar un ceas înainte - era mușcat de streche. O mină nouă, de pace, de împăcare cu toată lumea și cu el însuși, îi acopereau, aidoma unei carpete de perete, fața-i suptă. Fostul țicnit își ținea părinții de după umeri și-i săruta, când pe unul, când pe altul.

- De ce-și sărută atât de dragăstos părinții? În urmă cu o oră, părea inapt pentru un asemenea gest, dracul să mă ia.

- Te rog să nu dracuiști. În urmă cu o oră, chiar era inapt pentru un asemenea gest, ca și pentru altele.

- Parcă-i alt om, acum.

- Este cu totul alt om, acum.

Motorul mașinii, care transportase grupul, mormăie de plecare, din zmeuriș. Nu știi de câte ori în viața mea am fost la fel de nedumerit: ce se-ntâmplase-n mica mănăstire? Dacă înăuntru se găsea vreo icoană făcătoare de minuni, atunci eram și eu amator.

Valeriu mă cuprinse de după umeri, îndreptându-mă spre jeep-ul ministerial. Zâmbea, de parcă-i fătase vaca, mongoloidul:

- Tot ce-ai văzut e mândria secretă a ministerului nostru. L-ai văzut pe sălbaticul ăla cum s-a domolit. Acum o oră își disprețuia mama și-și ura tatăl. Într-o oră l-am făcut să se răsucescă. Doar într-o oră l-am făcut om.

- Își ura părinții... Nutrea astfel de sentimente pentru cei care i-au dat viață?

- Nutrea astfel de sentimente, tocmai pentru că i-au dat viață, aruncându-l neîntrebat într-o „existență absurdă“. Sunt cuvintele lui, l-am citat cu acuratețe, eu iubesc viața, cu tot ce are ea mai bun, după cum bine știi.

- N-am înțeles: și-acum, dintr-o dată, existența nu mai este absurdă? Nici coșurile de pe față nu trec atât de repede, ministrule. Hai, las-o, că nu ține! Mai bine mi-ai spune ce s-a petrecut în mănăstire. Ce fel de mănăstire este asta?

Zâmbetul lui Valeriu Costan se înfilitase într-un fotoliu ministerial:

- Ce fel de mănăstire, întrebi. Mai întâi, puțină istorie: eu am ctitorit-o, mă laud cu asta, deși - normal - în materie de ctitorii nu mă ridic la nivelul vechilor domnitori. E o mănăstire aparte, unde, sper să nu-mi pară rău că-ți spun, unde se scoate talentul din om. Din zărghitul ăla s-a scos talentul, atâta tot.

- Talentul? Ce fel de talent?

- Talentul artistic, bineînțeles. Talentul dramatic, plastic, literar și celelalte, am aici lista lor completă. În acest lăcaș sfânt, sosesc artiști din întreaga țară: din Banat, din Oltenia, din Delta Dunării, de peste tot.

- Ce aiureală... Nu pricep de ce talentul, care e un dar, trebuie scos din oameni. Nu se spune despre talent că e un dar divin? Să scoți talentul, în biserici...

- Domnul a dat, Domnul a luat.

- Tot nu pricep de ce...

- Ai auzit de „austeritate bugetară“? Trebuie, cu orice preț, să facem economii. Mai puțini artiști, mai puține cheltuieli pentru Cultură, mai mulți bani pentru pensii și sănătate, industriale și agricultură. Adică, pentru lucrurile cu adevărat importante.

- Să intri în mănăstire cu talent, și să ieși fără...

- În mănăstire, artiștii sunt debransați de la „Rețeaua Inconștientului Colectiv“, filiala România. În România e o filială puternică, să știi. Dar, mai vedem noi.

- Să renunți la înzestrarea ta artistică, să renunți de bunăvoie...

- Nu chiar de bunăvoie. După cum ai remarcat, artiștii nu sosesc aici din proprie inițiativă, ci aduși, pe sus, de familie, care beneficiază de o mică reducere a impozitelor. Zdrahonii pe care i-ai văzut sunt salariați ai Ministerului Culturii. Sunt niște salariați model, n-am de ce să mă plâng.

- Să ieși din lăcașul sfânt condamnat la anonim...

- Condamnat la anonim, candidat la fericire.

- O barbarie!

- Aiurea, barbarie! Le facem un mare bine, de fapt. Cui îi convine să fie artist în România, ție ți-ar conveni? Mizerie, angoasă, neintegrare socială... Programul nostru are girul Ministerului Sănătății și pe al Ministerului Muncii.

- Mizerie, angoasă, neintegrare socială... Așa trăiau marii artiști, odinioară.

- Magistrul ai folosit cuvântul „odinioară“. Ah, să nu uit: s-a stabilit că netalentajii se căsătoresc mai ușor și au mariajul fericit, spre deosebire de talentați.

- Discuția asta n-are sfârșit. M-ar mai interesa doar tehnologia de extragere a talentului din om. Poate o să vindem secretul ei altor nații cu buget mic. Mai face și țara noastră un ban, pentru pensii și indus-

trie. Îmi spui?

- E secret de serviciu, dar îți spun. Află că dracii talentului se bucură de-un exorcism aproape normal. În mănăstire sălășluiește un călugăr bătrân, Iftimie îi zice, cu înaltă pregătire de exorcist, a luat lecții de la toți marii maestri ai lumii, începând cu părintele Manuel, din Malaga. Călugărul Iftimie, și el salariat al Ministerului Culturii, îi citește suferindului o rugăciune antitalent, antihar, un apel la înduplecare. Rugăciunea e perfectă, a lucrat la ea un colectiv de specialiști de-ai noștri, în colaborare cu un sobor de preoți, stabilit de Patriarhie, în urma unei riguroase selecții. Am zis rugăciune, trebuia să spun rugăciuni, pentru că ele diferă, în funcție de domeniu: literar, plastic, dramatic etc.

- Observ că totul e perfect organizat, nu degeaba ești inginer.

- Toată lumea are ceva cu inginerii. Fără ingineri v-ați duce de râpă. Nu pot să-mi explic, și pace, cum de „inginer“ a devenit, în țara noastră, o insultă. Nu văd ce poate fi rău în a face probe tehnologice unei rugăciuni, cum am procedat noi.

- Stai, nu te înfură, și eu tot din inginer mă trag. Iată, m-ai făcut, într-un timp record, să cred cu tărie în ingineria sufletească. Te rog, spune-mi până la capăt ce se întâmplă în mănăstire, nu te opri tocmai

cerneală proaspătă

acum.

- Bine, scuză-mă că m-am înfuriat. Unde-am ajuns? Ah, da! Câtă vreme Iftimie citește rugăciunea, posedatul de talent spumegă fraze de neînțeles... un puhoi de cuvinte și salivă e la gura lui... greșos, emnamente greșos. Spre final, uite cum mi se face pielea, talentul scoate niște răgete, nepământene din punctul de vedere al decibelilor. Înceșterea e fenomenală, meci de categorie grea.

- Să mă ia dracul!

- Nu-ți recomand. Cel mai dificil ies diavolii talentului literar, nu-nțeleg de ce. Diavolii talentului dramatic fac mult spectacol, dar ies relativ ușor. Și-n final, după ce demonii talentului sunt extrași, *one by one*, și fugăriți, suferindul nu-și mai amintește nimic. Nici măcar că a fost locuit de respectivii împieliați.

- E ca o saună.

- Orice exorcism e o saună. Sunt mândru de eficientă: ai văzut, totul durează doar o oră. Ziceai de export: ne preocupă, dar suntem doar la-nceput. Vom încerca însă să-i aducem pe străini aici, nu să le livrăm patentul, acolo, la ei, nu suntem chiar atât de fraieri.

- Ai de ce să fii mândru. Într-adevăr, n-ai stat cu mâinile-n sân.

Rezultatele sunt remar...

- O singură umbră îmi întunecă activitatea. S-ar părea, deși nu-i încă nimic sigur, că - după ce dracii talentului ies dintr-un român - intră imediat într-altul. Dar, până ce noul purtător de draci se manifestă artistic, trece o vreme, iar noi ne putem mișca în consecință. O autostopistă, o luăm? Urcați, domnișoară!

La Neptun, într-o grădină, au prins rădăcină (scuzați rima!) Viorel Sâmpetean, Grișa Ghergei și Ion Covaci

Fănuș Neagu:

„Cărtărescu - un corb în formare, cu ghearele bine fixate pe craca mediocrității agresive“

Marius Tupan: Domnule Fănuș Neagu, prin anii '70, când apărea *Princepele* lui Eugen Barbu, ați declanșat o adevărată campanie, în care-l învinuiați pe autor de plagiat. Cine v-a atras atenția că prozatorul respectiv își însușise textele altora și de ce ați fost atât de necruțător cu el?

Fănuș Neagu: Mă certasem cu Eugen Barbu, fiindcă, numit de Biroul Uniunii Scriitorilor redactor-șef la revista „Luceafărul“, ne pusese pe liber, pe mine și pe Gheorghe Tomozei, acuzându-ne de strânse legături de prietenie cu Dan Deșliu, cu care el se afla în relații prea puțin amicale. Evident, tânăr și azvârlit pe drumuri pentru crima de a fi prieten cu cine nu-i convenea nouului stăpân al revistei, mi-a sărit muștarul. Aprovizionat cu dovezi - cele mai multe, am constatat mai târziu, măsurate de istoricul N. Stoicescu, la îndemnul grupului Jebeleanu-Deșliu-Bogza -, am ieșit eu la atac. Astăzi regret duritatea excesivă a intervențiilor mele și consider că Eugen Barbu, alături de Marin Preda și Petru Dimitriu, reprezintă partea cea mai înaltă a prozei românești a primelor decenii de după război. Mă amțeam cu ideea stupidă e-am ajuns vârf de lance. Fumurile tinereții.

M.T.: Circula pe atunci legenda că, de fapt, ar fi fost o înțelegere tacită între dumneavoastră și E. Barbu pentru declanșarea scandalului respectiv, știindu-se că asemenea campanii vând bine cartea și ridică brusc cota autorilor implicați în dispută. Cât adevăr există în toate astea?

F.N.: Nici un pic de adevăr. Pe atunci, dacă-ți aduci aminte, cartea se vindea foarte bine. Era o foame de carte bună. Televiziunea se afla la începuturi, nu pervertise bunul gust, pe care azi l-a adus mai jos de genunchiul broaștei, iar radioul făcea o cumpănă în toate ale culturii, până a ajuns să se integreze definitiv propagandei de partid.

M.T.: Strategia de a atrage atenția, prin orice mijloace, asupra unei cărți, e o practică folosită deseori în lumea literară. Cunosându-vă firea, vă întreb: ați aplicat acest tratament și asupra ultimului dumneavoastră roman *Amantul Doamnei Dracula*?

F.N.: Nu, Doamne ferește!, sunt străin de aceste jocuri. E posibil ca alții să le practice - eu nu le cunosc. Din două motive: cărțile mele continuă să se cumpere (nu sunt un autor vândut, ci cumpărat, nu-i așa?) și, ajuns stăpân pe meserie, mă pricep să captez interesul lectorului. Știu să construiesc o poveste, s-o fac captivantă prin însăși jubilația cuvântului; cunosc ierarhia arborilor din terasele pădurilor, știu clipa când trebuie să sară pfe-nixul, să alternez luminile și situațiile plăcute cu amarul zonelor sordide. Mă feresc să dau sărindare cititorului. Autorul care-o face nu e un tămăduitor și nici nu va ajunge un recuperator de bani, al editorului. Cine cedează gustului mediu intră în deriziune.

M.T.: Să ne întoarcem la critici.

F.N.: Mie unuia critica literară nu-mi produce mari voluptăți intelectuale, irealitatea și fascinația plutiții criticilor în visul androgin al puterii lor - reflecție, judecăți de valoare și credințe rezumate în afirmații deschise sau subînțelese de genul *adevărul se constituie numai din noblețea părerilor mele* - mă lasă nepăsător și rece; le consider jocul spiritelor prea puțin creator; deseori părerile criticilor sunt partizane, maniheiste, concesive, otrăvite sau oprite de subiectivism. Chiar și cei mai mari dintre

ei, cei demni de luat în serios, sfârșesc, câteodată, într-un arivism sleit de sentimente mari. Cei mici, profeții în pustiu, sunt născuți să se crucifice pe firimituri conjuncturale. Aleagă fiecare ce vrea! N. Manolescu, de pildă, a ales rolul de împărțitor de venin! De vespere și ungător cu mir de burse a celor ce-și închipuie că vor forma o elită. O Sorana Țopa masculină, pe care-o trădează pantofii decupați și buzele subțiri.

M.T.: Dar Eugen Simion?

F.N.: Despre prieteni, pe altădată. Oricum, Eugen Simion prin scepticism și mefiență se aliniaza pantofilor care împart pâine bine dospită și vin decantat.

M.T.: Cum ați reușit să o determinați pe Luminița Marcu să vă citească toată opera, fiindcă, din câte ne-am dat seama, aceasta-i pusă, în întregime, sub semnul întrebării?

F.N.: Cine-i domnișoara? Parcă-mi sună a ceva ce bâzâie prin margini de mlaștină.

M.T.: Nu vă mai prefăceți. V-a făcut pilaf.

F.N.: Pilaf de raci? Sârbesc și cu boia de ardei? Pilaf cu scoici?

M.T.: Amestecat.

F.N.: Hai, spune-mi deschis, e vreo zbanghie? Că astea, dacă n-arată cu toatele a boccii superioare, degeaba mai țin tocul în mână.

M.T.: Din poză n-arată așa. Dimpotrivă, așa zice. E inteligentă și frumoasă.

F.N.: Se dă la ziar cu poză? Da, ăstora mici le place cu betea, diademă, cercei, tot arsenalul seducției. Și ce zice școlărița?

M.T.: Zice de toate.

F.N.: Se dă cultă, bănuiesc.

M.T.: Da, foarte.

F.N.: Femeile culte! Boală grea în blagoslovita Românie! Probabil că bate drumurile și pe la Grupul de Dialog Social, pe la această Cameră a lorzilor valahi. Știi ce se spunea într-un cuplet privitor la Camera lorzilor din vremea reginei Victoria? Camera lorzilor, spunea cupletul, nu face nimic, dar o face bine. Ce-a scris această duduică?

M.T.: A scris un articol și despre Ana Blandiana.

F.N.: Sper că n-o beșteleşte și pe Blandiana.

M.T.: Au fost unele ecouri!

F.N.: Vezi cum le brodește ea, Luminița, pe toate! Îs rare damele astea cu ieșire prin două uși. Pe când era Marin Preda tânăr și scrisese o năvală intitulată *Ana Roșculeț*, nemulțumiți de ea, corifeii Grupului de Dialog Social Realist-Socialist au scos o demoazelă dintr-un bordel, i-au făcut părul permanent, i-au dat numele Adela Pagu, dacă nu mă înșală memoria și au pus-o să iscălească un articol în care i se spunea autorului neaoș în față că atâta vreme cât e incapabil să iubească cu toată ființa clasa muncitoare să facă bine să-și țină păcătoasele de mâini acasă. Cunosce prea bine cum se fac recrutările de mercenari, e veche povestea, știu și cine semnează ordinele de atac, cunosc chiar și unde e situată casieria. În lupta care pe care nu se umblă pe băjbăite și nu există milă. Viața e dură, cine pierde îngrășă aluviunile... La vremuri de ananghie cei care-și închipuie că s-au născut să învârtească osia lumilor scot din pământ din iarbă verde câte o damicelă cu spume la gură și subțiorile epilate.

M.T.: Îl amenință cu distrugerea și pe D.R. Popescu.

F.N.: O să-i fie greu și cu ăsta, fiindcă ține la tăvăleală și nu-mi aduc aminte să fi rămas vreodată

dator cuiva... Nu știi, se gădilă?

M.T.: Cine, domnișoara Luminița?

F.N.: Mă gândeam că, acum, când rup clopotele mari felii de toamnă și e vremea ultimelor chermeze, ar trebui s-o fac să rădă puțin de ifosele ei, Promit și încerc, toamna e lungă.

M.T.: Credeți că s-a ivit, programatic, o instanță critică a tinerilor contestatari sau, pur și simplu, dumneavoastră ați ajuns o victimă, aleasă la întâmplare?

F.N.: S-a ivit firesc. Din rupturile vesmintelor grupului Manolescu care a dezlănțuit atacul împotriva geniilor tutelare ale literelor române: Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Vianu, concertat cu furia dezlănțuită peste hotare împotriva lui Eliade; Cioran, Noica (citește, dacă vrei, minciunile grosolane despre ostracizarea lui Eugen Ionescu în România!), prelungite cu asaltul găfăit împotriva lui Marin Preda, Eugen Barbu, Petru Dimitriu, Labiș, Nichita, Sorescu. Deplasarea s-a făcut programat spre generația mea. L-au atacat pe D.R. Popescu, Eugen Simion și pe subsemnatul. Nu e vorba despre o desanctificare a orizonturilor, ci despre înjosirea darurilor acestei țări. Se află la comanda atacului cineva din afară? E posibil, dar nedeținând dovezi în acest sens, nu mă pot pronunța decât cu jumătate de gură. Tinerii înregimentați grupului Manolescu sunt ca toți tinerii iconoclaști. Nici o mirare și nici o umbră de sperietură. E legea istoriei să-i negi o vreme pe cei de dinaintea ta. Toți am străbătut această etapă. Am spus-o de mult: fiecare lemnar e convins că altfel și mult mai iscusit l-ar fi răstignit el pe Christos. Pe de altă parte îmi zic că statuilor de zei - Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Vianu, Eliade, Noica, Preda, Barbu, Dimitriu, Nichita și Sorescu -, le stă bine în flăcări, focul purifică și astfel se curăță și de ultimii pistrui de rugină. Mercenarii lumpen proletari angajați de ungătorii cu mirul burselor țin trează atenția lumii și-i dezvoltă, lucru de care ei nu sunt conștienți, sentimentul împotririi...

M.T.: Inclusiv Luminița?

F.N.: N-am chef să mai vorbim despre nebulenele astea pe care Manolescu le înscris pe vreo listă de mărgăritare păstrată sub cearșeaf. O femeie dusă de mult dintre cei vii, care purta cireșe de lemn la pălărie și-l ura pe Alexandru Ioan Cuza din pricina aventurilor galante, îl divulga pe Nichi de găgăuță în materie de... sau, poate, cine știe, avea dreptate Mateiu când susținea că sunt unele seri care se întorc din trecut.

M.T.: Nu recurgeți la pamflet, vă rog. Eu prețuiesc grupul Manolescu.

F.N.: Pamfletul cere timp, o stare de enervare autentică și o cauză de slujit cât de cât nobilă. Nu cheltuiesc nuferi cât oala de lut țărănească de băut vinul nou pe șerpșiori de duzină ca domnișoara prea des pomenită aici.

M.T.: Despre Mircea Cărtărescu ce aveți de zis? Și el și-a încercat colții în carnea dumneavoastră.

F.N.: În câmpiile și apele mele au hăulit destui lupi. Și?! Nu se sperie bălțile Brăilei de viituri și nici de ameții care-i măsoară adâncimea apelor cu bățul de chibrit. Cărtărescu - un corb în formare, cu ghearele bine fixate pe craca mediocrității agresive.

M.T.: Chiar așa?

F.N.: Exact așa. Din alde ăștia încearcă gruparea Manolescu să închege plutoane de execuție, supunându-i, la intervale bine calculate, la exa-

mene scrise pentru obținerea unui certificat de brăvură pe baza căruia se împart burse sau locuri bune de muls prin redacții, institute de cercetări, fundații. Acești cărășei de șapte la kil, mai lăsând loc pe talgerul balanței și unui pumn de hamsii cu buricul gol, vor sfârși prin a înmormânta cu blidul ideea de libertate atunci când vor avea în mână toate pârguile puterii după care gonească nebunește... Mai departe?

M.T.: Există anumite adversități între dumneavoastră și unele publicații din România ori scriitorii se împart iarăși în două tabere, ca mai ieri: cei cu simpatii de stânga și cei cu simpatii de dreapta? Mai brutal spus, comunisti și liberali. Despre cei „neutri lași”, ca să apclăm la o sintagmă a lui Velea, ce ne puteți spune?

F.N.: Sunt scriitor de stânga. Nu comunist. Așa ceva înseamnă sinucidere. De stânga, în sensul european al cuvântului. Dreapta hulpavă, și mai ales partea ei împinsă la extreme mă umple de greutate. Dreapta, într-o viziune a mea, ar trebui să ocupe galeria șoaptelor într-o catedrală a viitorului. Are mâinile și sufletul prea murdare de sânge.

M.T.: Comunismul nu?

F.N.: A dansat pe aceeași muni de schelete ca și dreapta. Comunismul și extrema dreaptă țin de partea cea mai abjectă a omenirii. Laolaltă au schimbat Sfânta Sfințelor într-o cocină de porci. Sunt de partea Speranței, a celor mulți și mereu umiliți. Urâsc eternizarea sărăciei și fanatismul sub orice formă - politică sau culturală - s-ar manifesta, iar pe ciniți îi disprețuiesc. Din păcate, literele române sunt locuite doar de ciniți minori. Sunt bucuros că uneori nu pot pătrunde în mintea lor înțeleșită, fiindcă sunt convins că m-ar întuneca de câtă prostie aș găsi acolo. Sunt de partea stângii creatoare și liberale, aceea care crede-n spusele lui Mircea Eliade că „magia supremă o constituie verbul”. Mă fac vânat de mânie când văd foamete, urgie, prăpăd, intoleranță, despotism...

M.T.: Unii vă vor înjura din nou pentru credința asta...

F.N.: Cei negri-n cerul gurii mă vor înjura în eternitate. (Citindu-l pe Lev Tolstoi ar afla că „noțiunea de eternitate e o maladie mintală”). Insultându-mă, înjurându-mă, denaturându-mi intențiile, afirmațiile, structura ideilor sau a textului, indiviziiăștia își închipuie că mă deoache și că-mi vor înmuia mâna. Îmi vine să râd de înverșunarea lor. Biete fulgere seci pe largul cer al verii. Cine stă să le numere? Și de ce, căci nu vestesc ploaia!? Leșiți din zerul laptelui de plumb și din grohotișul unor redacții înconjurate de bălării își construiesc castele de nisip în inima răsteli stăpânilor care-i privesc ca pe niște lindenii. Ca să fii bun de vătămătură și bubă rea trebuie să te naști din ciorchine de boașe. Dacă n-ai plămâni cu care să acoperi două pogoane de Bărașan nu te-apuci să suflă de nebun în târzița șaștii ca să vezi cât e de grasă, că te spulberă vântul verde.

M.T.: Au căpătat ei autoritatea morală și profesională să modifice ierarhiile sau bănuieți că-n spatele lor se află spirite vindicative?

F.N.: Negările tinerilor se înscriu, cum am zis și mai înainte, parțial, în aria teribilismului, a frustrărilor sau anemiei creatoare. În parte sunt scuza-bili. Alceva e mai hazliu. În corul lor se amestecă mereu scriitorii de raftul trei și patru, care („arabii toți răsar din cort”) scot capul din umbra uitării ori de câte ori vreun ambițios care dorește coroana și tronul agită steagul negru al răscoalei. Mediocrii pândesc cu ochii scăpărând de poftă clipa în care să îmbrace cămașa norocului. Pentru un bob de glorie, oricât de mic, tagma asta își vinde sufletul oricând și oricui. O declarație de război îi smulge din trândăvie. Harnașamentul exclusivismului le îmbracă perfect crupa înțepată de tăuni, greabănul ros de jugul prostiei. Din păcate, și unii scriitori de întâia mărime sunt gata oricând și ei, din orgoliu rănit sau sfâșiați de neîmpliniri întâmplătoare, să ațâțe scandalul, să lovească, să facă imposibilă viața. Intriga, acel „regișor răios”, care-și ornează ieșirile în public purtând la butonieră spice atinse de tăciune și semănând mănăcirime pe toate ulițele, e strecurată cu perfidie în suflete. Am citit în revista „Vatra” câteva însemnări ale lui G. Grigurcu în care acesta reproduce niște rânduri scrise de Constantin Ţoiu, cu ură încrâncenată, împotriva lui Eugen Simion, bazate, chipurile, pe o declarație a mea, făcută în urmă cu vreo treizeci de ani. O

Iănuș neagu

declarație insultătoare. Oi fi făcut-o? Nu știu. Ţoiu spune că era de față și Horia Lovinescu. Ia-l de martor, dacă mai poți și descurcă-te. Vine toamna, pier fluturii, frunzele, zilele se adâncesc bune de studiu, de muncă și autorul Galeriei cu vișă sălbatică se ține de împrăștiat turbăciune. Atunci să-i spun și eu o poveste. În urmă cu vreo opt-zece ani, m-am înfățișat la Corneliu Coposu spre a-l ruga să intervină pentru internarea într-un spital a lui N. Carandino. (Bătrânul țărănist brăilean fusese sechestrat în casă de o târfoșină care-i vâna moștenirea.) Frunzașul țărănist m-a ascultat, mi-a promis că va aranja lucrurile - a făcut-o cu promptitudine, de altfel - și, înainte de-a ne despărți, mi-a zis: mai zilele trecute te-am văzut, plimbându-te pe stradă cu un om care s-a amestecat, total nefericit, în procesul „Rugul aprins”, isprăvit cu condamnări grele pentru scriitorii V. Voiculescu, Păstornă, Dinu Pillat etc. E cumva bătuit de remușcări? N-aș crede. Ulcerările puilor de negustori de gaz lampant din micile târguri ale Bărașanului sunt provocate de introducerea curentului electric în urbele natale? Sau de vederea strugurilor din vile de peste drum de Casa Monteoru, devenită Casa Scriitorilor?

M.T.: Ce faceți? Le țineți hangul intriganților?

F.N.: Vezi, ultimele trei nopți de vară sunt ale vrăjitoarelor. Despuiate, ele încearcă minuni negre. Oclipă de scrânteață și te trag în horă. Știi, n-am nimic cu cei ce-o fac pe lupii fiindcă dă bine la impresia artistică, dar nu pe cărările mele. Până aici.

M.T.: Orfeu îi îmblânzea pe traci și fiarele sălbatice, căutându-le și acompianindu-se cu harfa.

F.N.: Ah, ținuta! Fracul, jobenul, desuetudinea...

M.T.: Nu cumva intervențiile arogante și suficiente din presă ale unor colegi de-ai dumneavoastră, care se consideră de-a măștri, deși scrierile nu-i susțin (studiile enciclopedice de altădată nu mai au audiență!) au cam început să irite lumea scriitoricească? Plătiți și pentru lipsa lor de diplomație?

F.N.: Criticii generației mele, mai serioși decât cei ce se anunță acum, mai dotați și mai culti - vârsta! - s-au păstrat până spre bătrânețe în limitele decenței, când unii dintre ei, vezi cazul Manolescu, s-au inflamă într-atât încât nu știu de ce nu-i mână rudele spre Sapoca, Bălăceanca, Măreuca. Se vor șefi de stat, înființează partide și le pierd la un colț de stradă, încing săbii de lemn și se joacă de-a Napoleon, întocmesc liste negre, încearcă excluderi nimicitoare, profanează morminte, își varsă plămâni în trâmbețele Apocalipsei, adună armate de mitici și, înconjurăți de o haită de neisprăviți care, după descompunerea la față a Revoluției din decembrie, și-a confecționat pelerine de tribuni ai Romei din mantăile scoase la reformă, s-a

dezlănțuit într-o cruciadă hilară pentru cucerirea unui Ierusalim dominat de stafiile cuplului Ierunca-Monica. Scriu cu condei viermănos sau c-un cotor de varză smuls din fundul caprei vecinului și se dau scoboritori din baș-boieri prădați de calicime în clipe de fracturi istorice sau de aristocrați care-și spălau izmenele la Londra, ca altă dată Marghiloman, dar bună parte din ei au avut tăci în protipendada comunistă sau socri comandanți de Securitate și bunici legionari. Care boieri?! Câți colindau saloanele princiare în pași de dans? Fugi cu ursul, guralivii lui pește au mușcat lemnul scării palatelor, lungiți pe burtă spre a fi biciuiți pentru tacămurile șterpelite! Boieri căftăniți de armatele roșii, da. Deăștia găsești și unde vrei și unde nu vrei. Dar boieri veniți din fundul timpului mai va. Disidenți? Aproape nici unul. Cei ce se pretind a fi fost disidenți alcătuiesc, generic, silueta secăturii desăvârșite.

M.T.: Considerați că a venit vremea revizuirilor, moment atât de așteptat de unii autori nedreptățiți și atacat se dă îndeosebi de demolatorii de ultimă oră?

F.N.: Revizuire? Citește-l pe Caragiale din Scrisoare pierdută.

M.T.: Bănuiesc că există destule spirite critice în judecățile cărora aveți încredere. Care ar fi acelea și prin ce s-ar deosebi de demolatorii de ultimă oră?

F.N.: Toți îmi dau speranță, toți mă descumpănesc, nici unul nu mă sperie.

M.T.: Cu atâtea voci asurzitoare și cu o presupusă absență a criteriilor ferme, ce șansă mai acordați literaturii autentice? Sunteți partizanul experiențelor de tot felul, numeroase la cum-păna mileniilor, sau adeptul unei anumite modalități de expresie?

F.N.: Sunt pentru experiențe, înnoiri, căutări. Tot ce e făcut cu talent, cinste și bucurie mă interesează în cel mai înalt grad. E obligatoriu ca toți copiii să aibă pojar. Spiritele lineare îngroașă ar-pacașul rataților.

M.T.: Scrieți, bănuim, o nouă carte. Ce va conține? Povestiri, nuvele sau e un nou roman? Vă iau frisoanele când vă gândiți la receptarea ei critică?

F.N.: Scriu la un roman și nu mă interesează deloc cum va fi întâmpinat. Nu mă număr printre cei care își înmoaie dețele în curcubeu și apoi le tot sug în speranța că se vor colora altfel pe buze decât restul lumii. Sunt greu de iubit și de stăpânit și ușor de lepădat. Știu că un artist poate să moară pentru un lăstun, o notă muzicală, o idee nepermisă. Prin artă imposibilul poate deveni realitate sau iluzia ei. Nimic nu-i mai aproape de Dumnezeu decât credința că-L putem întâlni, pipăi și iubi, fără să-L vedem.

M.T.: Credeți în artă, va să zică...

F.N.: Cu mari pauze, da. Mereu caut puncte de sprijin pentru această credință. Caut pământul ferm. Și câteodată îl găsesc. Într-o zi, la Sinaia, am întâlnit niște adolescenți (16-17 ani) veniți din proprie inițiativă să curețe munții Bucegi de gunoaiele aruncate la întâmplare de turiștii zevzeci. Scara, la focul de tabără, au cântat, au dansat și au recitat din Eminescu, Șt.O. Iosif, Argezi, Gyr. Să limpezesti munții ca să reciți poezii, iată o întâmplare ce m-a întărit în credința că frumosul se leagă cu frumos: poezie, munți limpezi, tinerețe. Sună puțin cam patetic, dar nu mai pot cu de asta. Sună a idee de om și a Dumnezeu stămind vântul în brazi. Cred într-un viitor plin de demnitate. Dincolo de noi trebuie să fie ceva mai frumos. Altfel la ce bun ne-am fi născuți?! Ca să ne înjurăm și să ne dăm unul mai dobitoc decât altul? Ar fi o cumplită păcăleală să ne aflăm pe pământ doar pentru a ne căuta unul altuia nod în papură. Ar însemna că - spune-mi cine?! - un necunoscut misterios ne-a tras clapa. Ar fi să fim cu toții valeții unei infernale tâmpenii, aceea de-a ne afla în treabă pe pământ, victimele unei cutremurătoare cacealmale. Ca oameni ar trebui, prin consecință, să fim complici doar cu Dumnezeu, însă, nu știu de ce ne place să umblăm mai mult cu diavolul.

A consemnat

Marius Tupan

convorbiri incomode

**mihai
gheorghiu**

Desemne

1

În fiecare zi cobor treptele aspre ale scării
ce duce scâncit în stradă printre oameni
toate aceste ființe halucinante străvezii
cu care nu poți vorbi cu care doar poți muri
brusc și opac într-un cataclism cerebral final
frații tăi devorați de carii ale ființei
oameni obosiți de rotirea continuă a elementelor
de explozia atâtor sisteme solare
pierduți printre cuvinte și printre execuții sumare istorice
frații tăi măcinați la moara apocaliptică a tuturor
sfârșiturilor
prescrise profetizate proscrise prefăcute în scrum
totuși ființe fragile nerezistând demonilor prea insistenți
paznici ocrotitori infantili și feroce
demoni moderni postmoderni ahtiați după relativitatea
generalizată
plictisiți de atâtea mitologii defuncte desuete
vameșii noștri surzătorii răbdători
oglinzile noastre perfecte

2

Cobori
unde te-ai putea duce
unde ai putea sta liniștit vorbind la nesfârșit
de teama continuă de a fi
unde să uiți în sfârșit vorbind mult sfâșietor
la urechea cuiva neadormit neobosit
care să trezească cuvintele tale la viață
să nu le lase să moară
cineva obosit ca și tine de haos
care să stingă toate televizoarele din lume

și vechiul pick-up să cânte
sfâșietor
unde

3

Tu îți dai seama
că mergând pe Calea Victoriei
mergi chiar prin univers prin Calea Lactee
că pui ferm piciorul prin vid și prin pulbere stelară
că desăvârșești un act poetic sublim
ești viu și chemi universul din moartea stelară
că strigi prin neanturi prăfoase și reci
nume vii care nu se vor pierde niciodată
iar mișcarea ta printre vii
e chiar o mișcare stelară
chiar steaua Canopus te-ar putea privi melancolică
visătoare
o stea rugătoare

4

Hai chiar pune piciorul aici
e o stradă
un culoar lung cenușiu prin care se strecoară
diverse forme de viață
privește câteva clipe orbit de privirile celorlalți
care nu îți spun nimic cu ochii lor tăcuți
e o tăcere feroce și mută
o orbire pasionată și dură
nu te vor nu îți vor nici melancolia ta generoasă
care produce cuvinte inutile
vor doar să nu-i împiedici când merg târându-se pe stradă
nu vor să te audă strigându-i pe nume îi doare
se mișcă firesc purtându-i umbra demonul lor familiar
poate ai putea vorbi umbrelor demonilor atotștiutori
poate ai putea înțelege câte ceva din povestea lor încurcată
ce proză absconsă și dezmembrată duc cu ele lividele
umbre
proza înfricoșată a stăpânilor împietriți în tăcere
în nevedere

5

Afară toamna visează universul în gri
aerul e pal muribund
alerg după o poveste adevărată
acum când toți poezii sunt morți
și numai ziarele trăiesc de dimineață
alerg după propria mea poveste adevărată
spusă credibil de cineva cu capul pe umeri
nu îngânătă senil de timpul care minte desăvârșit
și înfășoară totul în moarte
cu o pânză subțire de batist
un gest nobil și fals un gest Ludovic XIV
caut încrâncenat profetul încă liber
să toarcă firul subțire bolnav al poveștii uitate

NOTE pe marginea "amintirilor" lui Mansi Barberis

Înainte de a o ști din familie, o știam pe Mansi Barberis de la un recital în care, după câteva piese ale lui Tudor Ciortea, prezentase câteva ale ei. Îi venise rândul după două sau trei din versurile cam anecdotice ale lui Marin Sorescu, pe o muzică ciudată, ca și versurile, de altfel, încercată de Tudor Ciortea și primită, aceasta, cu vizibilă răceală de publicul din sală. Mansi Barberis îl cucerise, în schimb, cu o melodică accesibilă, plăcută, încălzitoare, după refrigerația anterioară. Întorsese brusc dispoziția auditoriului și, animat, publicul a răsplătit-o cu entuziasm.

Am mai ascultat-o și altădată. La un cenaclu muzical inițiat și condus de harnicul tenor Valentin Teodorian. De data aceasta fusese invitată împreună cu Magda Ianculescu să vorbească, nu să cânte. Să ne spună amândouă din experiența lor de viață cu zferințe, bineînțeles, la muzică. Femeie înaltă, impozantă, Mansi Barberis nu mai era tânără, în 1975, dar nu i se imprimase pe față, limpezită de doi ochi scăpărători, nici unul din însemnele vetuste ale vârstei. Mi-a plăcut vocea ei clară, modulată pe ideile înșirate cu accent pe trecerea timpului, singurul care validează ceea ce actualitatea ar putea neglija sau chiar combatte ca o inovație prematură. Aceasta cu deosebire în muzică.

În acord cu vocea, clară și ea, a mai tinerei Magda Ianculescu, căreia îi purtam o mai veche simpatie admirativă pentru scrierile coloratului sale, vocea lui Mansi Barberis se insinua cu inflexiuni mai calme, de mai multă fermitate, asociind pe cealaltă ca într-un duet coborât de pe un portativ din Boccherini. Ieșence amândouă, vorbeau fără implicații moldovenești, pe silabe bine șlefuite, cu a precizie a dicției și a gramaticii limbii românești clasice. Față de tonalitatea mai înaltă și ușor avântată a Magdei, Mansi se exprima mai domol, cu o mai largă știință a folosirii verbului, pe un portativ mai coborât decât cristalinelul compatriotei sale. Frazele ei erau mai deliberate, în ton didactic, lăsând impresia de conferențiară versată în expuneri la catedră. Spun aceasta pentru că, mai târziu, citindu-i cartea recent ieșită la Editura Muzicală, am avut și confirmarea acelei impresii. Căci, dincolo de rezultatele ei componistice, validate între timp și la nivel internațional, Mansi Barberis se dovedea a fi putut fi și o mare jurnalistă. Felul cum își descrie parcursul biografic, lăsând la o parte pe cel componistic și rămânând doar la povestire, denunță pe jurnalistul de vocație, de formație cultă, ieșită pe pagini publicistice după o cultură bine asimilată, bine compartimentată și bine extrasă din sertarele memoriei. Observațiile de intimitate familială, de proveniență și de orientare școlară, portretele oamenilor, unii de certă notorietate, ieșite din terenul de primordialitate muzicală, dar și din celălalt public, denunță un condei pictat cu destoinicie și putere de evocare de cineva presupus a o putea face doar pe strune

și pe clape. Fără extracții din vocabulare căutate, cartea vorbește la modul unei simplități deprinsă cu esențialul despre întâmplări și evenimente deosebite pe registrul unei vieți și ea deosebită. Al unei vieți împletite dintr-o vocație intuită din copilărie, crescută pe strădania mereu amplificate până la descifrarea secretelor pe înjghebbări de armonie și contrapunct. Cu multe și mari bucurii ale victoriilor dobândite în public, dar și cu multe și tot atât de mari amărăciuni și înfrângeri sufletești la nivel de familie. Cu discreție, nu întotdeauna de ajuns justificată, le prezintă și pe cele recoltate la scena concertelor și în apogeul pe a Operelor, dar și pe cele îngenuncheate la dispariția tragică, în plină tinerețe, a unui fiu crescut să fie o mândrie medicală pe măsura celei a tatălui său, precum și la pierderea ginerelui ei cu vocație artistică și poetică de răsunet postum.

Povestindu-și viața, Mansi Barberis scrie o carte reală de literatură de cea mai elevată factură. Citind-o te face aproape să regreti implicarea pe gen de interviu a intercalărilor de întrebări și completări care par să împiedice pe alocuri înlănțuirea așa de animată

inedit

și de cursivă a excursului verbal. La fel ca și pe latura componistică, Mansi Barberis știe să dozeze efectele, să le domine, fie punând surdina la decepții, fie dându-le relief la succese. Găsește comparative subtile când se cer folosite pentru a da sens subsumat unei întâmplări, unui episod, unei drame. Știe multă, multă literatură, cunoaște bine oamenii despre care vorbește, de la care a învățat să țină arcul pe vioară și pana pe hârtia cu portative de la Eduard Caudel la George Enescu și alții, și nu ezită în formulări de substanță când își exprimă opiniile despre ei. Știe multă istorie din cărți și din trăiri prin locurile pe unde au purtat-o pribegiile din cele două războaie mondiale. De la Tg. Neamț la Chișinău, de la Fălticeni la Alba Iulia, de la Iași la București. Parcurge pentru studii Berlinul, Parisul și Viena. Iar când, la maturitatea avansată, se duce în Italia pe urmele tatălui ei venit de acolo să pună umărul de inginer la amplificarea rețelei noastre de căi ferate și să rămână definitiv printre noi, prezintă într-o formă literară evocatoare multe aspecte ale circuitului ei prin această țară a tuturor artelor. Îi găsește pretutindeni pe călătorii români care au precedat-o și nu-l uită nici pe badea Cârțan când rătăcește prin forum roman. Rareori am citit cu mai multă plăcere, cu mai plăcută participare drumurile multe și variate pe unde își poartă condeiul unui talent de descriere savuros cu observarea detaliului specific.

Cunoaște bine țara și locurile de stabiliri provizorii de fidelă însoțitoare a soțului

Printre manuscrisele găsite după decesul lui Horia Stanca, deci după 13 iunie 2002, s-au găsit și aceste Note, redactate în 1988 (mai probabil în anul următor), prilejuate de apariția volumului *Mansi Barberis - Din zori până în amurg, Editura Muzicală, București, 1988.* (Pagina de titlu, de pe copertă, conține câteva detalii, la care se referă și Horia Stanca, în convorbire cu Melania Muntean. *Traiecte stilistice în creația compozitoarei Mansi Barberis - studiu de Ianca Staicovici.*) Horia Stanca afirmă: „Mansi Barberis, povestindu-și viața, scrie o carte reală de literatură de cea mai elevată factură“.

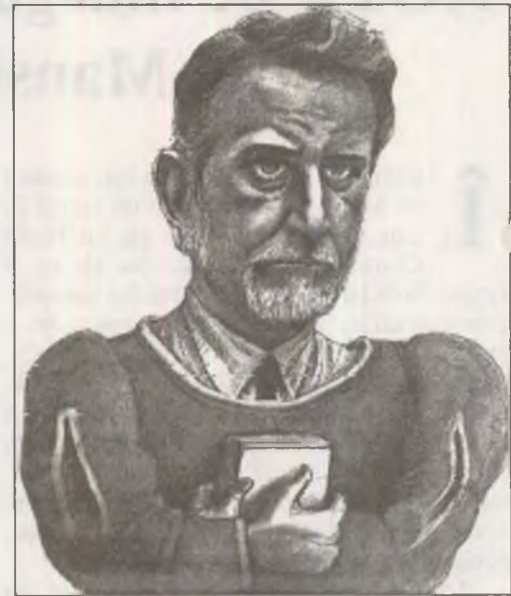
medic și apoi profesor universitar. Cunoaște oamenii din tovărășiile literare și muzicale ale Iașilor mustind în tinerețea ei de viață în clocot artistic, prolific în stimulente și emulații de viitoare creații. Cunoaște și pe oamenii din mediile sociale dimprejur. Se identifică cu fiecare din imprimările variilor structuri de ethnos particular și-și însușește specificul lor din care își alcătuieste apoi inventarul de compoziții pe dominantă unui folclor prelucrat și ridicat la etajul liedului, al diferitelor forme concertante și mai sus la cel al operei. Acestea toate într-o epocă și într-un domeniu în care femeia, în general, se bucura de mai puțin credit artistic. Căci până la ea nu se încumetase nici una la noi să atace un gen așa de complex și cu atâtea reversuri de risc la manevrarea de ansambluri mari cum le pretinde opera. Își ia pentru tot ce compune temele din poezii pe urmele cărora și-a purtat vioiciunea unui spirit lucid, fie când le preludează versurile în adecvație muzicală, fie când le aduce în scenă piesele de teatru, urmându-și cu acribie demnă de admirat vocația în deplină conștiință a actului artistic sacerdotal. Aduce pe scenă pe Domnița din Depărtări în localizarea lui Mihai Codreanu din Edmond Rostand și apoi pe cele din dramaturgia națională. Urcă din poemul *Pintea Viteazul*, la ficțiunea socială din *Ciocoi Vechi și Noi*, comprimată în alegoria Kerei Duda, mai sus apoi la *Căruța cu Păiațe* din Mircea Ștefănescu cu momente din viața peregrină a lui Matei Millo până la magistrala apoteoză a majestății lui Ștefan cel Mare în *Apus de Soare*.

Cartea le expune pe toate acestea într-un compendiu de date cu semnificații și detalieri de ordin tehnic componistic la care își dau o contribuție în convorbiri Melania Munteanu și Ianca Staicovici fixând locul lui Mansi Barberis în fruntea aportului feminin la forțele superioare ale artei componistice de la noi și în rândul celor zece la nivel mondial.

Horia Stanca

josé maría merino

VERIȘOARA ROSA

Verișoara mea a băgat cheia în broască și s-a opintit cu amândouă mâinile să deschidă ușa, care s-a dat de perete cu un scârțâit interminabil. Bezna din încăpere a fost sfâșiată brusc de lungi raze de lumină.

- Hai, intră, mi-a spus.

Pereții de piatră erau tot netencuiți, ca și cei de afară. În mijlocul încăperii, cufundată în penumbră, se afla piatra de moară. Susurul apei se auzea ca un sforăit ușor, făcându-te să crezi că te afli în fața unui uriaș adormit.

O lumină slabă pătrundea prin geamul prăfuit al singurei ferestre din încăpere. Am urcat pe scara de piatră care ducea spre pod și ne-am oprit în fața altei uși, pe care tot verișoara mea a izbutit cu greu s-o deschidă. Bârnela care sprijineau acoperișul înclinat m-au făcut să mă închipui într-o cămară de basm, complet desprinsă, în timp și în spațiu, de realitatea în care mă aflam: satul unchiului meu, într-o după-amiază de iunie, și verișoara mea, care-mi arăta locul unde aveam să învăț. Prin fereastra deschisă puteam să văd râul, frunzele copacilor și o coastă de deal acoperită cu violete. În mijlocul odăii se afla o masă aproape neagră și un scaun.

- Aici n-o să te deranjeze nimeni, mi-a spus.

Mi-am dat seama atunci, încă amețit de hurducăturile drumului - venisem într-un autobuz hodorigit, înghesuit printre găinile și desăgii țărănilor - că tutela ei avea să fie inflexibilă. După cele două sărutări rituale pe obraji, primele cuvinte pe care mi le-a spus au fost:

- Sper că n-ai uitat să-ți aduci cărțile.

N-am răspuns nimic. Am dat din cap că nu. După ce mi-am dat jos de pe umăr pachetul cu cărți, m-a însoțit până la casa de alături, unde i-am salutat pe unchiul și mătușa mea și am lăsat celelalte bagaje cu care venisem. Fără a-mi lăsa timp să-mi trag suflul, verișoara mea mi-a poruncit s-o urmez. Am luat-o pe uliță cu pas întins până ce am lăsat în urmă ultimele case din sat. Pe o potecă îngustă am pătruns în desișul pădurii și am ieșit la luminișul în care se afla moara. N-o să uit niciodată locul acela, cu râul, moara și munții dimprejur, care și-au pus o amprentă neștersă pe suflul meu în clipa aceea în care nu mă dezmeticisem încă din zăpăceala drumului.

- Aici poți învăța în liniște, mi-a spus. Eu o să te ascult dimineața, după micul dejun.

Verișoara mea a reușit să-mi bage în suflul o teamă cum nici don Fulgencio nu izbutise vreodată, cu toată furia orelor de latină de luni, când folosea limba strămoșilor ca pe o armă a răzbunării pe pielea elevilor pentru nefericirile necunoscute nouă care-i înveninaseră viața.

Zilele erau luminoase - deși copacii filtrau lumina și învăluiau moara cu o umbră verzuie, plină de prospețime - și pătrundeau până în odaia

în care eram silit să învăț, aducând cu ele susurul apelor, alcătuit din două sunete care se împleteau neconținut: ropotul puternic al râului învolburat de afară și clipocitul grav și abia perceptibil care tremura sub picioarele mele, sub podeaua casei. Răzbăteau până la mine triluri de privighetoare, mugete, ciripitul păsărilor, lătrături, ba, din când în când, câte un glas omenesc, care se pierdea mai înainte ca eu să-i pot prinde din frânturi înțelesul.

Zilele erau luminoase, și în sonoritatea lor era o împlinire de lucru desăvârșit și de neînlocuit. Totuși eu le uram la fel de tare ca pe zilele întunecoase petrecute între zidurile Seminarului, ba chiar mai tare, pentru că acolo necazurile erau împărțite cu colegii și supărările erau mai ușor de suportat, pe când aici, în pustietatea morii, în izolarea mea, eram singurul pedepsit la învățătură.

Încercam să trag de timp în fața ceștii de cafea cu lapte, dar verișoara mea nu-mi lăsa nici o clipă de răgaz.

- Haide, la treabă, nu te lenevi.

Și trecea îndată la examinarea minuțioasă a cunoștințelor mele, stăruind asupra fiecărei întrebări în parte și fără să sară peste nici una dintre chestiunile tratate cu litere mărunte.

La început eram încă învăluit într-o vagă amețeală, pe care o puneam pe seama drumului obositor, și eram stăpânit de o dorință puternică de a mă odihni care mă împiedica să-mi fixeze atenția la paginile cărților, încețoșându-mi privirea. Din pricina aceea nu eram în stare să răspund cât de cât mulțumitor la întrebările pe care mi le puneau verișoara mea. N-a făcut nici un comentariu în prima zi, nici într-una doua. Dar într-a treia a închis dintr-o dată cartea și m-a privit în ochi cu asprime, cu o scăpărare de ură și dispreț.

Avea ochii cenușii, mici, plini de scânteioare aurii și roșii. Un ochi era mai închis la culoare decât celălalt. Când și-a ațintit la mine privirea aceea tăioasă, m-am simțit tulburat.

- Bagă de seamă, mi-a spus, dacă ai de gând să-ți bați joc de mine, n-o să-ți meargă. Ori îți bagi mințile-n cap, ori îți faci bagajul și te întorci acasă. Chiar azi îți scriu lui taică-tu.

Îmi închipui că m-am făcut alb ca varul. Mi se părea că simt din nou în urechi, pe gât, pe spinare arsura palmelor cu care mă pedepsise tata.

- Nu, verișoară, am strigat speriat. O să învăț. Îți jur c-o să învăț. Nu știu ce-i cu mine de câteva zile.

Mama se speriasse rău din pricina bătăii. Tata se înroșise tot la față și respira anevoie.

- Te omor în bătaie, neisprăvitule.

Chiar în seara aceea a hotărât să mă trimită la fratele lui, pentru ca verișoara mea Rosa, care era fina lui și urma Institutul Pedagogic, să se ocupe de pregătirea mea. Eu plângeam cu sughituri, întins în pat cu fața în jos, înconjurat de frații mei

care amușiseră de frică, și-i auzeam pe mama și pe tata discutând fiecare propoziție din lungile scrisoare în care-i expuneau unchiului meu în termeni dramatici cazul meu: cum lucrurile merseșeră din ce în ce mai rău, pentru că eram foarte neatent, parcă venit de pe altă lume, și cum, la sfârșitul anului, am rămas corigent la câteva materii, iar tata a fost chemat la școală ca să stea de vorbă cu directorul, care i-a atras atenția că viitorul meu era pus sub semnul întrebării.

Am promis să învăț și mi-am înfipt coatele în tăblia mesei, vrând parcă să-mi provoc singur durere în chip de pedeapsă. Când rămâneam singur, mă întrepeam des din învățat și coboram la iazul morii ca să fac pipi. Abia atunci, văzând cum se tulbură ușor apa și se fac cercuri la suprafață, îmi dădeam seama cât de frumoasă era vara aceea și cât de fericite erau rândunelele și libelulele. Gândul la cărțile care mă așteptau în odaia din pod era ca o ghilotină ce cădea pe gâtul meu de victimă fără scăpare și-mi venea să-mi plâng de milă pentru că fusesem silit să renunț complet la bucuriile vacanței.

Niciodată vara nu fusese atât de frumoasă atât de împlinită, și niciodată nu o pierdusem atât de definitiv ca atunci. Până la urmă, m-am resemnat să suport zilele acelea sumbre de învățat și ascultare, cufundându-mă în deznădejde pe care-mi închipuiam că o simțeam ocazii când trăgeau la galere. Când ridicam ochii din carte vedeam munții, sclipind în lumina soarelui, și auzeam foșnetul frunzelor în bătaia vântului, înțelegam că eram osândit să contemplan acel paradis de după gratiile unei închisori.

Dar, după câteva zile, înverșunarea aceea disperată m-a ajutat să mă instalez într-o rutină confortabilă și eram în stare să suport în fiecare dimineață examenul implacabil la care mă supunea verișoara mea, pentru ca apoi, după-amiaza, să mi îngădui un răgaz de zăbavă, în care-mi lăsan privirea să alunece pe dealurile împădurite de pe malul râului.

Într-una din acele ceasuri de răgaz am văzut-o. Prima dată am zărit-o numai o clipă. C siluetă feminină, care mi s-a părut că seamănă cu verișoara mea, a trecut pe potecă, dispărând în desișul pădurii. După câțiva timp am auzit un clipocit, ca și cum cineva ar fi intrat în apă.

A doua zi eram numai ochi și urechi și, cu toate că a trecut la fel de fugar ca în ajun prin luminișul din dreptul ferestrei mele, am văzu limpede că era ea. Clipocitul apei mi-a confirma presupunerea că verișoara mea venea la râu ca să se scalde.

În suflul meu s-a născut atunci o vie dorință de a mă furișa până la râu ca s-o văd scâldându-se. Cred că dorința mea nu izvora dintr-o pasiune concupiscentă - fiindcă impulsurile trupului mi reprezentau atunci pentru mine decât o sugestie

Un scriitor căruia i se aplică de obicei calificativul fantastic José María Merino, cultivă un realism pe care el preferă să-l numească imaginativ, considerând că zona de mister pe care o investighează ficțiunile sale narative ține mai curând de rigoare decât de arbitrar. În accepția dată de el termenilor, nu fantezia îl caracterizează, pentru că povestirile lui nu își propun să fie născociri capricioase de imagini și întâmplări inexistente în realitate sau fără legătură cu realitatea, ci sunt închipuiri cu tâlc ce sondează realitatea interioară a omului.

Din analiza narațiunilor sale, precum și din mărturisirile de credință risipite în presa literară, s-ar putea scoate un mic ghid de călătorie pe tărâmul imaginației care este universul literar al lui Merino. Primul element ce caracterizează acest univers este critica noțiunii de identitate personală. Dacă am ști cu certitudine cine suntem, în mod definitiv și irevocabil, atunci n-am mai avea nevoie de imaginație. În al doilea rând, pentru Merino identitatea personală este strâns legată de limbaj. Dacă, pe de o parte, limbajul ne ajută să înțelegem lumea, pe de altă parte însă o și falsifică într-o oarecare măsură. Limbajul trasează o hartă care ne ajută să ne orientăm în hățișul realității, dar este o hartă atât de ingenioasă și aparent perfectă, încât până la urmă uităm că este vorba doar de o hartă și o luăm drept "realitatea" însăși. În al treilea rând, pentru Merino singurul mod de a ne da seama că lumea în care trăim nu este lumea "reală", ci doar o hartă a ei, este să sfâșiem vălul de rutină care ne acoperă. Fiindcă (și acesta este al patrulea element al ghidului), dacă trăim numai cu ajutorul hărții limbajului, existența ni se goleşte de experiențe reale, se devitalizează; dacă trăim numai în folosul imaginației, ajungem la nebunie. De aceea, avem nevoie, în concluzie, de cele două limbaje, de logos și de mit. Lumea fizică conține pentru Merino cel puțin tot atâta "realitate" ca și lumea mentală, și nu putem să-i nesocotim legile și să decretăm că nu există.

Iată cum, în formula creației narative a lui Merino, cele două elemente, realismul și imaginația, sunt indispensabile. Mai mult, ele au nevoie unul de altul, se sprijină și se condiționează reciproc, devenind principalele instrumente de investigare a zonei de mister a existenței omeneste. Și totodată, iată de ce, în pofida faptului că autorului nu-i place cuvântul, unii critici consideră că literatura lui ține de domeniul fantasticului, prin prezența masivă a unei zone de incertitudine, de neliniște și tensiune a căutării semnificațiilor pe multiple planuri de "realitate".

slabă și nedeslușită - ci mai curând dintr-un soi de răzbunare. Mi se părea că s-o văd pe verișoara mea scaldându-se, fără ca ea să știe, era ca și cum m-aș fi răzbunat puțin pentru cruzimea cu care mă controla dacă-mi făcusem lecțiile în fiecare dimineață.

În după-amiază aceea am pus la cale acel act de răzbunare, iar a doua zi, după masa de prânz, abia dacă am putut să mai citesc câteva rânduri, cu gândul numai la venirea ei. Când am văzut-o trecând, am coborât repede, am găsit poteca și m-am strecurat până la rău pe urmele ei. Am ajuns la locul unde verișoara mea își lăsase hainele frumos împăturite pe o buturugă pe care crescuseră ciuperci aurii.

Am auzit un clipocit puternic și m-am apropiat cu grijă, dând crengile la o parte, așteptându-mă să o văd în locul de unde venise clipocitul. Totuși, n-am văzut nimic altceva decât suprafața limpede a râului, tulburată doar de micile învolburări ale curentului.

M-am simțit descumpănit, până când un nou clipocit, de data asta de pe malul celălalt, unde era moara, m-a făcut să cred că, fără îndoială, verișoara mea înotase până acolo și m-am temut că o să descopere că o pândisem. De aceea, tupilându-mă, m-am întors pe poteca pe care venisem până în locul de unde se putea vedea din nou apa.

Dar nici în partea asta nu era nici urmă de verișoara mea. În fund, moara cufundată în tăcere, năpădită de iederă, pe care niciodată nu o priveam din unghiul acela, m-a făcut să mă văd pe mine înăuntru, dincolo de fereastra deschisă care, precum un ochi gol, stăpânea de sus clădirea aceea întunecată de piatră.

Râul își urma cursul pe lângă moară. Apa din iaz, întunecată din pricina umbrei, intra sub moară de parcă ar fi fost înghițită de o gură uriașă. Copacii de pe mal acopereau la ora aceea discul soarelui, care se afla undeva foarte jos, iar în văzduh începeau să tremure umbre violete.

Îmi amintesc că am simțit o senzație ciudată, de frică, pentru că locul în care mă aflam dobândise în ceasul acela o înfățișare cu totul neobișnuită. Atunci am văzut păstrăvul.

Era foarte aproape de locul în care curentul principal se despărțea de canalul ce alimenta iazul și era un exemplar uriaș. În satul unde m-am născut văzusem păstrăvi destul de mari. Îmi aduc aminte de unul care cântărea aproape

treisprezece kilograme și care totuși în apă nu părea să fi avut nici jumătate din lungimea celui de acum. În prima clipă - deși conștiința nu șovăise - m-am gândit că era un bolovan negricios și lunguieț pe care nu-l văzusem până atunci. Dar forma aceea cu neputință de confundat, pe sub care se strecura apa râului, și o imobilitate în care puteai să ghicești o vibrație neconținută erau dovezi neîndoielnice că e un păstrăv. Aspectul lui era cu atât mai impunător, cu cât locul unde se afla nu era foarte adânc.

Am rămas țintuit cu ochii la el o bună bucată de vreme. Începuse să se lase întunericul. Deodată păstrăvul s-a întors, și-a scuturat aripioara dorsală și a dispărut în susul râului, cu iuteală de fulger.

Păstrăvul acela uriaș mi s-a părut întruchiparea tuturor dorințelor mele înăbușite în timpul iernii. Pentru că în atmosfera apăsătoare de la Seminar jinduim după o mulțime de lucruri, printre care râul și păstrăvii ocupau un loc important. Zilele acelea plicticoase și nesfârșite, cu miros de mâncăruri grele, cu mese soioase, încăperi reci și coridoare întunecoase mă făcuseră să înțeleg prețul lucrurilor la care fusesem silit să renunț. Or, una din comorile amintirilor mele era chiar pescuitul de păstrăvi. De mic învășasem să-i prind în mai multe feluri. Puteam să-i înhaț de sub pietre de pe vremea când încă nu știam să înot, cu riscul de a nimeri peste un șarpe. Pe urmă am învățat să pescuiesc cu o undiță lungă și să pregătesc momeala de musculițe.

Păstrăvul acela uriaș era prin urmare întruchiparea unei dorințe neîmplinite, care mocnise în sufletul meu în zilele mohorâte de iarnă când gândul îmi fugea la satul copilăriei mele fericite. Iar acum, în zilele acelea de vară care erau la fel de triste, apărea ca un semn tainic: fără îndoială, nimeni nu mai văzuse niciodată un asemenea păstrăv.

Am adormit târziu, cu gândul la culoarea lui întunecată, la izbitura cozii, la mișcările lui iuți și în același timp solemne, și sufletul mi s-a umplut de bucurie. Aproape că nu-mi mai păsa de după-amiezele în care trebuia să tocesc și dimineațele în care eram supus la un minuțios interogatoriu.

Din clipa în care l-am descoperit, s-a născut în mintea mea ideea de a-l prinde. Pe de altă parte, în acele două luni în care fusesem silit să-mi înăbuș adevăratele dorințe, izbutisem să-mi fac o deprindere necunoscută mie mai înainte: puteam să-mi las gândurile să zboare liber, fără a pierde din pricina asta firul complicatelor fraze din manualele școlare. Îmi păstram astfel, biciuit de neobosită evaluare zilnică a cunoștințelor pe care o făcea verișoara mea, ritmul frenetic în care fusesem silit să mă integrez încă din prima zi, dar în același timp izbuteam să cuceresc încetul cu încetul un spațiu pentru visare.

În acest spațiu am început să-mi clocesc ideea. Fără ca unchiul meu să bănuiască ceva i-am șterpelit bucățele de gută, cârlige și plute și am pregătit, cu răbdarea pe care o deprinsesem în acele zile, musculițele cele mai potrivite pentru păstrăv.

Am lăsat uneltele de pescuit pe mal, într-o ascunzătoare pe care o puteam vedea de la fereastră. Verișoara mea continua să meargă la scaldat, dincolo de cotul râului, iar păstrăvul venea să se odihnească în locul lui obișnuit.

În sfârșit, într-o după-amiază a căzut într-una din capcanele pe care le pusese. A început să se zbată cu disperare. Pusesem o gută foarte rezistentă, așa că nu putea s-o rupă. Se prinsese foarte aproape de locul lui preferat.

Am coborât în fugă scările și fără să stau pe gânduri am intrat în apă, care în locul acela numai trecea de genunchi. Păstrăvul se zbătea cu atâta putere, încât mi-a fost frică să nu-l scap, până când am reușit să-mi bag mâinile în branhiile lui. Avea o forță mult mai mare decât ai fi bănuț și m-a trântit în apă. Nu mai știu cât a ținut încheștarea luptei, dar țin minte că am căzut și m-am ridicat de mai multe ori. Cred că numai din pricina înverșurării care pusese stăpânire pe mine nu m-am dat bătut și, cu toate că era cât pe aci să mă înec și am vrut la un moment dat să-i dau drumul, mi-am încheștat mâinile în branhiile lui și l-am târât până la mal. Mi-am adunat ultimele puteri și l-am scos din apă. Am rămas amândoi întinși pe poteca de pe mal.

Acum, când zăcea lângă mine, mi se părea mai mare decât înainte. Lovea furios din coadă și deschidea o gură uriașă. Am rămas cu ochii țintă la el, mut de uimire.

Deodată m-am simțit descumpănit de o descoperire. La ochi. Ochii lui m-au făcut să-mi amintesc de ochii verișoarei mele. Mi s-a părut că, la fel cu ai ei, erau de culori diferite și aveau aceeași expresie. Și mi s-a făcut frică, în ceasul acela tainic al înșurării albastrii. Moara părea că vrea să se ascundă de privirile mele. Din ochii păstrăvului care deschidea mereu gura mă priveau ochii verișoarei Rosa.

Am smuls cârligul și l-am împins în apă. A rămas locului câteva clipe, apoi s-a depărtat încet-încet, până a dispărut în oglinda întunecoasă a apei.

Când m-am întors acasă, am constatat că nu numai eu avusesem un accident. Verișoara mea suferise o pățanie asemănătoare: se zgâriase într-o tufă de zmeură și îi sângera buza de sus. Mătușă mea ne-a certat pe amândoi. Ca să preîntâmpine pneumonia pe care aș fi putut s-o fac mi-a dat un păhărel de rachiu - care, după ce m-a ars la stomac, m-a cufundat într-o toropeală foarte plăcută, iar pe verișoara mea, după ce a certat-o pentru prostul obicei de a merge zilnic la scaldat, a îngrijit-o turnându-i pe rană apă oxigenată. M-am uitat cu atenție la buza ei: apa oxigenată fierbea pe rană cu o spumă albicioasă. Ea se uita țintă la mine, dar eu mi-am ferit privirea.

Nu s-a mai dus să se scalde în ochiul de apă de lângă moară. Cât despre păstrăvul uriaș, nu l-am mai văzut de atunci.

Prezentare și traducere de
Andrei Jonescu

literatura lumii

ion crețu

Despre Balzac, cu dragoste

meditații
contemporane

Înfluențat de o intensă publicitate negativă, țesută de peste o jumătate de secol în jurul lui Balzac, nu aveam de gând să mă aplec prea curând asupra **Comediei Umane**. Întâmplarea a făcut însă să mă reîntâlnesc cu maestrul prozei realiste în niște condiții mai puțin obișnuite. Aflându-mă internat la Colentina, la începutul lunii iulie, un negustor ambulant, dintre cei care se furișează prin camerele de spital și oferă pacienților spre cumpărare ziare, reviste, cărți, menite să facă timpul să treacă mai ușor, m-a tentat cu vreo jumătate de duzină de titluri aparținând literaturii populare - Ludlum, Bradford și alți câțiva din aceeași categorie.

Printre acestea se rătăcise și un volum de Balzac. Alegerea a fost rapidă, realistă: dintre două rele l-am ales, firește, pe cel mai mic: Povestiri din **Comedia umană**, Casa editorială ODEON, 1991. Unele dintre povestiri îmi erau cunoscute, pe altele, din contră, le citeam în premieră.

Inițial, am procedat în singurătatea camerei de spital, la ceea ce specialiștii numesc o lectură liniară, după care am trecut, aproape instinctiv, prin alte tipuri de lectură: receptivă, literară, informativă globală etc. (Mi-am dat seama, ulterior, de parcurgerea acestor etape după consistența însemnărilor făcute în marginea textului.)

O primă constatare, deloc surprinzătoare pentru mine, a fost că îl citisem pe Balzac la o vârstă mult prea fragedă pentru a înțelege mare lucru din el. Universul balzacian, se știe, necesită cunoașterea unui amplu *background* politic, istoric, economic, social și, de ce nu, monden, pe care se proiectează vasta lume a **Comediei umane**, ca să nu vorbim despre cel literar. Nici experiența de viață, la acea vârstă, nu a fost de mare folos. Amintirile mele legate de acea perioadă nu depășesc familiarizarea cu un cadru bio-bibliografic schematic și relativ sumar, și unul de referințe mai degrabă simplist, de factură exclusiv materialistă. Marile teme, de altfel și singurele, de dezbateri în seminare vizau realismul radiografiei pe care Balzac o face societății franceze contemporane lui, puterea lui de re-creare a unei lumi dominate de ascensiunea burgheziei, „Balzac - concurentul stării civile“. Și acestea țin de o bună cunoaștere a lui Balzac, nimic de zis, doar că înțelegerea și aprofundarea lor impuneau o pregătire teoretică mult peste forțele noastre în acel moment. Astfel că, citind **Vremea suspiciunii** de Nathalie Sarraute, ne-am bucurat, mulți dintre noi, că scăpaserăm de acest autor plicticos, la urma urmelor, cu pasiunea lui pentru descrieri ample, cu mania lui de a citi în fizionomia personajelor caracterul și trăirile lor, cu ritmul peste măsură de lent al consumării tramei. Pe vremea aceea nu-mi trecea prin minte că „plictiseala“ de care sufereau marii autori, de la Homer la Dante, de la Shakespeare la Cervantes și așa mai departe, nu era un atribut al autorilor respectiv, cât o formă de debilitate a intelectului meu insuficient de bine antrenat pentru întâlnirea cu aceștia. De altfel, nu tocmai întâmplător, Emerson proclamă că „oamenii și nu universitățile sunt casa scriitorului“.

În prefața la admirabila lui carte **How to Read a Book and Why**, Harold Bloom scrie: „A citi bine constituie una dintre marile plăceri pe care ți le oferă singurătatea, și asta fiindcă este, cel puțin potrivit experienței mele, cea mai tămăduitoare dintre plăceri“. În situația mea de pacient, ținut la pat pentru cel puțin o săptămână, lectura lui Balzac confirmă din plin vorbele lui Bloom. Rememorarea acelor clipe privilegiate, fixarea lor în fraze, mă ajută să retrăiesc acea plăcere, să o prelungesc indefinit în timp.

Cum se citește o povestire? Revenim la Bloom: „Edgar Poe ar spune: dintr-o suflare. Povestirile lui Poe, în ciuda popularității lor mondiale, sunt scrise groaznic (*atrociously*) și beneficiază de traducere, chiar și în engleză. Dar Poe nu este nici pe departe unul dintre strămoșii povestirii moderne. Printre ei se numără: Pușkin și Balzac, Gogol și Turgheniev, Maupassant, și Cehov, și Henry James“. De aici rezultă un prim avantaj - livresc, ce-i drept - de-a citi o povestire de Balzac: cu el te afli la originea povestirii moderne, gen pe cât de popular, pe atât de dificil. Cu atât mai mult când este vorba de o re-lectură, cum a fost cazul meu.

Povestirea **Liniștea căminului**, care deschide volumul menționat, este datată iulie 1829. Deși o piesă de începuturi, se poate afirma despre ea că poartă grifa geniului balzacian. Ea narează un „imbroglio“ sentimental, al cărui final se consumă pe fondul unui bal în marea societate pariziană, la palatul de Gondreville. Dacă „incurcătura“ respectivă are în centru un diamant, balul constituie cadrul, respectiv montura, o montură pe măsură pentru piața prețioasă.

O primă observație care se impune vizează

suprapunerea a două dispoziții opuse: drama pe care o trăiește tânăra și frumoasa contesă de Soulanges (pe care o înșeală soțul) și atmosfera de frivolitate, lux și cochetărie în care se desfășoară balul, această Gomoră în care contesa nu ezită să se avânte pentru a-și recăștiga liniștea căminului. În paralel cu drama contesei de Soulanges, ne spune în trecere Balzac, se petrece o altă dramă, incomparabil mai mare și cu urmări istorice infinit mai grele de urmărit. Balul contelui de Gondreville ar fi trebuit onorat de însuși împăratul Napoleon, „dacă în chiar seara aceea, n-ar fi avut loc, între Iosefina și dânsul, o scenă care avea să ducă la divorțul augustilor soți“. Dar Balzac nu este preocupat de „liniștea acestui cămin, știrea neajungând la urechile invitaților. De notat, totuși, că în atmosfera generală de ușurătate care domnește în capitala Franței, se consumă doar două drame sentimentale autentice: una „de-asupra“ balului, ca să spunem așa, (Napoleon vs Iosefina) și cealaltă „sub“ bal (contesa Soulanges vs soțul ei). Cuplul imperial nu participă la bal, fiindcă-și pierduse „liniștea căminului“; contesa vine la bal anume pentru a-și recăștiga „liniștea căminului“.

Drama contesei de Soulanges, pe de altă parte, în contextul nu numai al balului, ci al atmosferei generale care domnește la Paris în anul 1809, când se petrece acțiunea, ar putea părea ușor exagerată. La urma urmelor, ce atâta caz de o „traducere“? Viața este făcută pentru a trăi, a trăi intens fiecare clipă. Cel puțin așa gândeste societatea bună a Parisului în acel timp. „Sigur este că, bărbați și femei, cu toții se aruncau în vârtejul plăcerilor, cu patima celor ce simt că se apropie sfârșitul lumii“. În aceste condiții, subliniază Balzac, „inimile erau nomade, ca și regimentele. (Vezi partea a III-a, n.n.). Până să publice Marea Armată cinci buletine, o femeie putea fi, pe rând, amantă, soție, mamă și văduvă“.

poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Günther Grass

Cântec de copii

Cine râde-aici, râdea?
S-a sfârșit cu-așa ceva.
De râdea, se bănuia
Că pentr-un motiv râdea.

Cine plânge-ăici, a plâns?
Nu mai e aici de plâns.
Cel ce-a plâns, chiar constrâns,
Din motive poate-a plâns.

Cine a vorbit și tace?
Cine tace-o să-l înșface.

Cine a vorbit, ascunde
Ce motive are, unde.

Cin' se joacă-n praf, se joacă?
Jocul e la zid să treacă.
Cin' se joacă nu mai pleacă,
Și-a ars mâinile din teacă.

Cine moare, a murit?
Cel ce moare s-a tocmit.
Cine moare-aici, cinstit,
E fără motiv murit.

„Dacă există o carte care ar trebui recomandată părinților care vor să le explice copiilor lor ce s-a întâmplat în timpul celui de-al doilea război mondial aceasta e.” O carte “ușor de citit, dar mai puțin ușor de trăit”, scria un critic despre **Durerea** (în curs de apariție la editura Trei). “Construită pe tăcerea experiențelor care nu pot fi exprimate, opera lui Duras își dezvăluie aici una dintre sursele ei profunde: durerea” („Le Point”, 29 aprilie 1985). În “sistemul operei durasiene”, caracterizat printr-o poetică a “alunecării” și a existenței la “forța de aspirație a neantului”, un exeget (Danielle Bajomée, **Duras ou la douleur**, Duculot, 1999) a ajuns chiar până la a vorbi despre existența unei “ontologii a durerii”.

Dar cuvântul-cheie (dacă poate fi doar unul), aici, mi se pare a fi **rezistență**: rezistența la moarte, dar și rezistență la viață, și mai ales rezistență/reticență față de literatură.

“Durerea ține locul celui dus, / Se culcă-n patul lui, mă ia de mână, / Îi poartă ochii dragi, îngână vorba. / Mi-l amintește-n tot ce-avea frumos, / Cu forma lui îi umple haina goală”, scria Shakespeare în **Regele Ioan**. Numai că în textele de aici ale Margueritei Duras nu moare nimeni, totul se zbate nu între viață și moarte, ci în mediul omniprezent, creat de război, al morții, în care, pentru a rezista, pentru a-și păstra “forma”, ființele se agață și se lasă purtate de forțele, care astfel devin lesne, de multe ori, monstruoase, ale vieții. A te lăsa purtat: alt cuvânt-cheie.

Donnadieu-Duras, Robert Antelme-“Robert L”, Dionys Mascolo-“D.” și alții

Marguerite Duras s-a născut în 1914 (anul declanșării altui război) la Gia-Dinh, aproape de

cartea străină

Saigon, în fosta Indochină franceză. O chema, de fapt, Donnadieu, patronim care nu i-a plăcut, schimbându-l pe Duras, numele unui sat din Lot-et-Garonne (sud-estul Franței) de unde se trăgea familia tatălui său: refuz și revenire la filiație, altfel.

După moartea prematură a tatălui, familia trăiește într-o mare sărăcie, grație unei mame autoritare, puternice, de figura căreia scriitoarea nu s-a putut desprinde niciodată, făcând totul, fie și simbolic, pentru a intra în grațiile acestui personaj imposibil cu care, de altfel, a și sfârșit prin a se căsători. Laure Adler, autoarea, în 1998, a unei mase și mult improbabile biografii a Margueritei Duras, spune, de pildă, că istoria povestită în **Amantul**, roman cu care Duras a obținut în 1984 nu numai premiul Goncourt, ci și, inclusiv prin turnarea unui film, recunoașterea internațională (de unde, până atunci, deși autoare neobosită a câteva zeci de cărți, piese de teatru și scenarii de film, mulți nici n-o considerau scriitoare sau preferau s-o atașeze, comod, Noului Roman gustat doar de o elită intelectuală) “nu era o poveste de dragoste. Mama ei și-a vândut fiica, dar nu din nevoie de bani pentru ea însăși, ci pentru unul dintre fiii ei, care se droga”. Toată viața, Marguerite Duras s-a obținut să scrie, câte patru-cinci ore pe zi, fie și pentru a-și reinventa neîncetat personalitatea, dar poate, dat fiind că avea obiceiul să-și rescrie de mai multe ori cărțile, infidelitate mai mult sau mai puțin la poveste, îndeosebi pentru a întreține o “relație corporală cu limba, variind neîncetat formele scriiturii”. Dar mai ales, probabil, la început, dorința de a scrie se va fi născut din nevoia de a se face remarcată de teribila-i mamă, este de părere aceeași biografă.

În 1932, Duras vine să-și facă studiile în Franța, iar în 1939 se căsătorește cu Robert Antelme - “Robert L.” din cartea de față -, intrând în contact cu mediul din jurul editurii Gallimard, unde de altfel, în 1943, la recomandarea lui Raymond Queneau, îi va și apărea primul roman

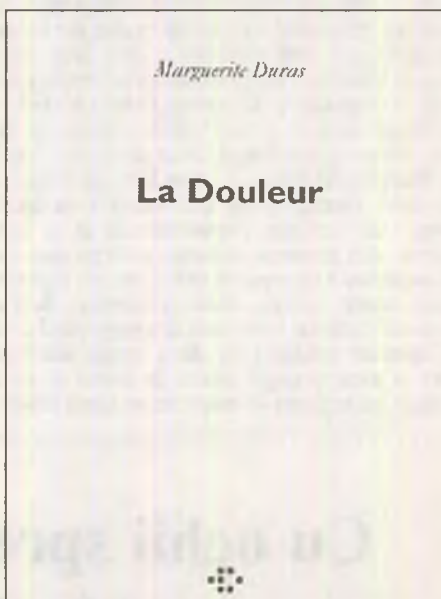
Rezistența ca literatură

bogdan ghiu

(**Les Impudents**). În toila Ocupației germane însă, în 1942, se îndrăgostește nebunește de Dionys Mascolo - “D.” din cartea de față -, de la care, în 1947, va avea un copil, după ce, mai întâi, în 1946, va divorța de Robert Antelme, pe care l-a așteptat să se întoarcă din lagărele de concentrare, să se pună, cum se spune, pe picioare (vezi **Durerea**) și pe care, de altfel, va continua să-l iubească, “sufletește”, toată viața.

În fața nebuniei declanșate de război, sub Ocupație, purtată de forțele care, o dată declanșate pentru a face față morții, devin incontrollabile, zgâlțâind și purtând ființa umană în direcții incontrollabile, cum să rezisti? Trebuie să rezisti! În primul rând prin scris, și Duras se agață de

scris. Dar și, derivat, în mod politic: Duras intră (în 1944) în Rezistență, alături de fermecătorul Antelme și de focosul Mascolo, în grupul Riche-lieu din cadrul așa-numitei Mișcări Naționale a Prizonierilor de Război și Deportaților. Îl va avea ca șef pe viitorul președinte al Franței, François Mitterrand (în cartea de față și în timpul activității clandestine din epocă, “François Morland”). Tot în 1944, se înscrie în Partidul Comunist Francez, din care va demisiona, împreună cu Antelme și Mascolo, în 1950. Unii spun că cei trei ar fi fost de fapt excluși din partid, în urma unui denunț al lui Jorge Semprun, dar acesta neagă cu vehemență. Cine mai poate ști? Suntem pe tărâmul vieții pe care, pentru a-i face față, trebuie s-o scrii tu însăși: “literar” și existențial...

Oricum, Duras va deveni ulterior o anticomunistă virulentă. Treceți, balansări, basculări, “rescrieri” ce caracterizează, se pare, însăși atitudinea, “poziția” acestui “personaj ambiguu”, care, conform biografiei deja citate, începuse prin a fi procolonialistă (se născuse, de altfel, în colonii...), pentru ca, în timpul Războiului din Algeria, să devină anticolonialistă, identificându-se literar cu *fellaga* și ascunzând chiar arme la domiciliu. Luptase în Rezistență, dar ocupase, până în 1942, sub Ocupație deci, și un post într-o comisie ce acorda hârtie editorilor, sub stricta supraveghere a nemților...

În 1946 se constituie așa-zisul “grup din strada Saint-Benoit” (unde scriitoarea va locui până la moarte), frecventat, pe lângă triumfiul prietenesc-amoros deja cunoscut (Duras, Antelme, Mascolo), de R. Queneau, M. Leiris, G. Bataille, M. Blanchot, Merleau-Ponty și alții.

Marguerite Duras va lupta nu numai împotriva colonialismului, dar și împotriva gaullismului (cum se poate vedea și din **Durerea**, îl condamnase fără drept de apel, tranșant, pe de Gaulle pentru că ar fi confiscat în beneficiul propriu lupta celor din Rezistență). Stângistă și feministă, va fi, cum spun articolele de enciclopedie, întotdeauna de partea dezmoșteniților (săraci, muncitori, imigranți, colonizați, copii care mor...), auzindu-le și distilându-le strigătul, printr-o infinită lentoare a ritmului (remarcată de Duras însăși în **Urzica ruptă**), în scris. La Neauphle-le-Château, va cultiva orez și viță-de vie. Va bea, enorm (vin roșu, dar și whisky sau campari), trecând, în 1982 și 1988-1989, prin lungi luni de cură de dezintoxicare, aproape de comă. Va avea, începând din 1980 și până la moarte, un ultim prieten-iubit (ipostaze încarnate anterior, separat, de Antelme-Mascolo), un mult mai tânăr homosexual, Yann Andréa Steiner, despre care va scrie o carte. Marguerite Duras se stinge din viață la 3 martie 1996, după ce va fi scris patruzeci de romane, douăzeci de scenarii de film și zece piese (la a căror punere în scenă obișnuia să participe).

“Afacerea Delval”

Veți citi, în cartea de față, povestirea (autobiografică?) **Domnul X**, numit aici **Pierre Rabier**, și veți fi, probabil, atinși de ambiguitatea și de tensiunea situației, de erotismul interzis și de pulsiunea criminală născută în cadrul unei relații dintre o femeie și agentul gestapovist care i-a arestat soțul, în care nu se știe, până la urmă, cine ucide - fără a ucide - pe cine.

Or, Marguerite Duras chiar se pare că a întreținut o astfel de relație, iar așa-numitul “Pierre Rabier” se chema, de fapt, Charles Delval. Iar ceea ce, literar, este, aici, filigranat-insuportabil, în viață se pare că a fost de-a dreptul încurcat (demn, însă, de altă specie de autori și de altfel de “literatură”, mai aproape de gustul “marelui public”, în care nimic nu se reține de la act, și din care nici nu se reține nimic...).

Duras se pare deci că a întreținut relații amoroase cu Delval, vreme de trei luni, pe când își aștepta soțul arestat de acesta, pe “Robert L.”, de care de fapt se despărțise, fiind în amor cu Dionys Mascolo... Povestește Laure Adler (în **Lire**, iunie 1998): “La Eliberare, Duras a făcut totul ca acest Delval să fie arestat. L-a trimis pe Mascolo la domiciliul acestuia. Delval fusese deja arestat, dar Mascolo s-a îndrăgostit nebunește de soția acestuia, căreia îi va face și un copil. Marguerite n-a știut niciodată acest lucru”. Charles Delval a fost executat la începutul lui 1945, în principal pe baza mărturiei Margueritei Duras...

*

Nu pentru a citi (pe gustul pervertit al epocii noastre, care nu mai are timp de “plăcerea textului” și a ales să se priveze de bucuria literaturii) cu “cheie” prozele care urmează am ținut să ofer toate aceste amănunte, mai mult sau mai puțin picante. Ci tocmai pentru a reliefa delicatețea și fragilitatea locului literaturii, și pentru a atrage atenția asupra literaturii ca virtute, ca mod de rezistență la viața care înnebunește ființa umană atunci când aceasta se agață de ea, potențând-o pentru a face față morții devenite predominant, mediu de existență și de “cultură”.

maria iaiu

ESEU PE O COAJĂ DE NUCĂ

le vezi pe toate, poți spune că nu sunt și unele care abia de-și mai duc zilele și care, efectiv, nu-și mai au rostul? Sunt, într-adevăr, teatre care abia-și duc zilele, dar fiecare își are rostul său. Cred în foța formativă a teatrului, în puterea lui de comunicare.

Am dedicat, în întregime, stagiunea trecută, teatrelor (pe nedrept numite) provinciale. Am străbătut țara în lung și-n lat, neobosind niciodată, pentru a vedea ce se întâmplă la Focșani, la Brăila,

thalia

la Reșița, la Caracal, la Galați, la Ploiești... Mi s-a părut mai important să consemnez cele văzute într-un loc uitat de critica elitistă, decât în orașele cu teatre bine garnisite cu evenimente (adesea contrafăcute). Am evitat, cu bună știință, să scriu despre unele premiere ale marilor teatre bucureștene, rezervând spațiul tipografic pentru cele mici din orașe mai îndepărtate. Am avut mulțumirea să urmăresc reprezentații bine croite, profesionist interpretate și să cunosc tineri talentați (de care nu auzise însă nimeni), vedete locale, în profesie, cu nimic mai prejos decât cele din Capitală. Am înțeles greutățile cu care se luptă directorii din țară: lipsa fondurilor de colaborare și a apartamentelor de servicii, imposibilitatea de a atrage sponsori. Am remarcat slalomul uriaș pe care-l fac aceștia pentru a încropi din mai nimic un repertoriu decent, uneori curajos, chiar competitiv, dacă selecționerii multelor festivaluri ar ajunge până acolo. Am apreciat strădania lor de a atrage absolvenți pentru a avea o trupă mereu în formă și de a-i convinge pe regizori să monteze pe sume modice.

Într-o discuție, avută mai demult, cu o importantă cronicăreasă dramatică, aceasta mi-a spus, la un moment dat, cu malițiozitate: „Ar fi foarte bine dacă te-ai angaja la Protecția actorilor. Tot îți aperi cu atâta înverșunare!”. „Dacă ar exista așa ceva, cu siguranță c-aș face-o!” - i-am răspuns. Mi se părea (mi se pare și-acum) nefiresc să eviți unele teatre numai pentru că le socotești neimportante. „Să faci 500-600 de kilometri pentru a vedea ce?” - mi se argumenta. „Dar a sta în Capitală susținând sus și tare că sunt o sumedenie de teatre care ar trebui desființate, fără a le cunoaște măcar trupa, e mai normal? Fără a ști cât de importante sunt ele pentru comunitățile cărora le aparțin?” Mi s-a răspuns în vârful limbii: „Tu, care

În căutarea sensului pierdut (Caracal)

Acum început de toamnă promite a fi bogat în premiere cinematografice românești (o adevărată surpriză!), dintre care prima (la sfârșitul lunii septembrie) este debutul în lung-metraj al tânărului regizor-scenarist Cristi Mungiu, cu *Occident*. După un prim (și glorios) contact cu publicul european, tocmai la Cannes, pelicula lui a smuls la Festivalul de Film „Transilvania” de la Cluj (un dorit „occident” al cinefililor români) Marele Premiu al CNC. Și este, presupun, doar începutul palmaresului.

Care este „rețeta” succesului tânărului regizor? Mizând mai puțin pe originalitatea viziunii și mai mult pe exploatarea gustului public, Cristi Mungiu a învățat (și din reușitele recente ale unor confrăți) că o primă premisă a succesului este tema, redată, în primul rând, de titlu. Nimic original în obsesia tinerilor români de a-și căuta norocul spre Soare-apune; tema merită, într-adevăr, o abordare în cheie comică (eventual, chiar caragialescă) și e de mirare

arta filmului

că cinematograful postdecembist nu a exploatat-o decât episodic; poate că, nevindecați de această obsesie, cineăștii au preferat registrele tragic sau grotesc-apocaliptic, mult mai „demne” pentru a zugrăvi nevrozele colective la care ei înșiși încă se simțeau părtași. Este un mod de a practica un „cineatograf al prezentului”, cu tot patosul de rigoare ascuns, eventual, sub masca sarcasmului ori a estetismului, dar angajat și acuzator (vezi Pintilie, revezi Danieliuc...). Din acest punct de vedere, abordarea lui Cristi Mungiu se diferențiază net printr-un fel de... maturitate socială (de fapt, apartenența la o altă generație), el preferând, ca și Nae Caranfil, un cinema detașat, a cărui materie filmică nu este, ca să spunem așa, „parte a trupului” (autorului), ci, mai degrabă, produs al minții. Cu toate că nu-i lipsesc nuanțele lirice și tandrețea, creația lui Mungiu nu este o confesiune, personajele care o populează nu ies din străfunduri de jurnal, ci din ecuații narrative (ceea ce n-ar fi neapărat un deajuns), traectoriile lor nu sunt de extracție autobiografică, ci mai curând, bibliografică - mă

refer la bibliografia manualelor de scenicistică, bine asimilată, însă încă nedepășită. Într-un interviu publicat în abia-născuta revistă „F” a UNATC, autorul observa că pentru scenarist (mai mult decât pentru regizor) tineretea nu este un atu, căci implică lipsa experienței de viață. Ceea ce într-un scurt-metraj este inesențial (ecranizarea unei anecdote putând fi realizată, practic, integral prin mijloace ale virtuozității regizorale - atunci când aceasta există), devine capital în lung-metrajul de autor, în care mijloacele de expresie trebuie să se supună mesajului artistic global, care este extraartistic. Iată punctul în care „armele” tânărului regizor (umorul, un anume simț al ineditului și dexteritatea scenicistică) nu mai fac față. Se simte o certă admirație față de Forman (al cărui spirit ludic îl regăsim și în comediiile lui Caranfil), dar scenaristul Mungiu mizează, deocamdată, mai mult pe exploatarea structurii narrative, decât pe cea a emoției (aici, lucrurile se învață mai greu din cărți) - de unde, o anumită distanțare și aerul ușor impersonal. Or, ceea ce i-a conferit reușită marelui ceh încă de la primele filme (și, de ce nu, și lui Caranfil) este puternicul aer personal, foarte sincer și, prin aceasta, autentic și inedit. Este, cred, zona spre care ar putea „trage cu ochiul” tânărul regizor (de vreme ce opțiunea sa pentru genul comic pare a fi clară), și anume să spună mai mult (în sensul adâncimii) despre propriile personaje. Faptele lor și-ar găsi atunci greutatea și motivația (fie acestea și comice), care uneori le lipsește.

Dar ar fi o nedreptate să nu remarcăm și calitățile filmului, care nu sunt puține. Am ieșit din sala de vizioare cu două imagini-leit motiv. Una este o excelentă sinecdocă a publicității. Proaspăt angajat la o firmă de advertising, eroul principal află de la patronul său că produsul are suflet, care trebuie să

O noapte furtunoasă (Arad)

Nu socotesc că a fost un periplu ratat. Un astfel de pelerinaj este necesar măcar pentru a nu te plafona, a nu deveni suficient ori snob. Oricare teatru din țară își are dreptul la ființare. Mai ales când există cu demnitate. Am văzut, adesea, spectacole mai împlinite artistic în țară decât în teatrele din București. E bine de luat în seamă acest argument pentru cazul în care voi fi „aspru judecată” că am dat mai multă importanță lucrurilor minore. Dar cine are dreptul să le considere așa, înainte ca măcar să le cunoască?!

Visul unei nopți de vară (Reșița)

Cu ochii spre Occident sau eșuat în România

elena dulgheru

între în rezonanță cu sufletul omului-agent publicitar, și atunci produsul ajunge să fie iubit de clienți. Eroul nostru, costumat într-o imensă sticlă de bere, face cunoștință la locul de muncă (adică pe o mare arteră comercială) cu o fată-telefon celular care, inițial confundându-l, îi cere cu neașteptată candoare: „Să-mi dai înapoi caietul cu poezii!” Cei doi oameni - produs și om, se ascund de șefi pentru a putea vorbi în timpul serviciului, dar ceea ce vedem sunt două imense păpuși de burete viu colorat, derutate și neîndemânațee, vorbind pițigăiat și complice cu neașteptată voce omenescă... Da, într-adevăr, „produsele” au suflet! Recunosc că așa fi dorit, atunci, ca filmul să continue în aceeași convenție și cu aceeași virulență satirică (ca în *Adormitul* lui Woody Allen), convenție care nu s-a reluat decât sporadic, și nu la același nivel.

Cel de-al doilea lei-motiv fericit este, de data aceasta, unul sonor, fiind constituit de simpaticele *remember*-uri pseudo-nostalgice ale „epocii Ceaușescu” (perioada târzie a „șoimilor patriei”), când tot poporul cu dinți de lapte cânta sau asculta la televizor: „Noi în anul două mii, când nu vom mai fi copii...”. Pus față în față cu realitatea pragmatică a lui „două mii”, cântecelul, o dată futurist-patriotard, câștigă în suavă naivitate (dacă odinioară îl percepeam altfel) și aruncă personajele, care nici în copilărie nu înțelegeau ce și de ce se petrecea cu ei (vezi nedumerirea protagonistului în privința „zâlogului de legământ” din celebrul șlagăr „Am cravata mea, sunt pionier...”), într-un con de naivă bulversare socială, repercutată, în fond, asupra propriului destin, care rămâne eșuat în România.

Fascinația valsului

Ultimele decenii au luat sfârșit în acordurile valsurilor lui Johann Strauss, prilejuate de manifestările Festivalului Internațional „J. Strauss”, aflat în România la prima ediție. Cei care și-au oferit acest cadou, participând la concerte simfonice, camerale, la expozițiile și simpozioanele având ca temă centrală Viena secolului al XIX-lea, nu au regretat.

Organizat de Asociația Română a Iubitorilor Valsului, fondată în 1991, spectacolele s-au bucurat de participarea unor autentici specialiști ai genului, majoritatea austrieci sau care își desfășoară activitatea în spațiul germanofon. S-a remarcat prezența domnului dr. Eduard Strauss, descendent direct al lui J. Strauss-tatăl (a șasea generație de muzicieni), președinte a numeroase societăți și al Institutului de Cercetări „Strauss” de la Viena.

Repertoriul a cuprins, în afara celorlalte valsuri, lucrări în primă audiție la noi în țară, precum și cele ale lui Iosif Ivanovici (splendid orchestrate de Sergiu Sarchizov), și numeroase creații „à la manière de” ale dirijorului și compozitorului Kurt Schmid. Ariile de mare succes din opereta **Liliacul**, opera **Hamlet** de Ambroise Thomas, **Lăsați-mă să cânt** de

G. Dendrino, liedul **Les chemins d'amour** de F. Poulenc au adus în prim-plan excepționalele voci de coloratură ale Siminei Ivan (angajată de mai mulți ani la Opera din Viena), ale Irinei Ionescu (excellent secundată de dirijorul și pianistul Iosif Prunner), timbrul cald al mezzosopanei Laura Cabiria și al strălucitorului tenor Peter Widholz.

Uvertura la opera **Cagliostro in Wien**, **Waldmeister**, piesa **În pădurea Krapfen**, **Sunetele Valahiei** și nu în ultimul rând valsul **Gânduri și iubiri** dedicat reginei Carmen-Sylva au asigurat succesul concertului condus de Christian Schulz. Deosebite, interpretate cu multă sensibilitate și rafinament au fost și compozițiile prezente în concertul dirijat de Nicholas Carthy, al cărui palmares este mai mult decât impresionant.

Genul simfonic conține o anume doză de „spectacol”, adresându-se unui public larg, dar muzica de substanță s-a concentrat mai mult în perimetrul cameral. Vocea de o înaltă muzicalitate a Laurei Cabiria a impresionat în liedurile de Richard Strauss (a căruia operă, **Salomea**, am ascultat-o în concert acum un an) și în duetele de Brahms, iar profunzimea lirismului schubertian și-a găsit interpretul perfect în

persoana baritonului Klemens Geyrhofer (deja solist la Volksoper). David Lutz, un mare maestru al pianului, a tălmăcit cu o înaltă acuratețe stilistică valsurile lui Schubert și profunzime în redarea dramaturgiei liedurilor, fiind de fapt mentorul celor doi tineri cântăreți.

Amintim și recitalul de vioară și pian susținut de Bogdan Văcărescu, doctorand la Academia Regală de Muzică din Londra și Mihnea Racoveanu, discipol al renumitului Rudolf Kehr; o interpretare de înaltă ținută artistică.

Revenind la Strauss, valsurile, polcele, marșurile au entuziasmat numerosul public, ce a trăit „pe viu” ceea ce ne-a oferit TVR prin transmisiile de la Viena cu ocazia Anului Nou. Tot astfel, baletul a fost prezent prin formația „Dans Club '80” (coregrafia: Valeria Mangra), iar la ceremonia de închidere (concert condus, ca de altfel și cel de deschidere, de către Kurt Schmid) prin evoluția a 12 perechi de dansatori austrieci de la Școala de Dans „Elmyer”, sub îndrumarea dr. Rudolf Peschke.

Magia atmosferei a fost amplificată de eleganța sălilor Atheneului Român, a Cercurii Militare și a Sălii „Cerchez” de la Palatul Cotroceni.

Corina Bura

SEMNLUL ȘI REFERENTUL SĂU

Mariana ploae-hanganu

Semnul cuprinde în însăși structura sa referentul, obiectul real pe care lingvistica structuralistă l-a considerat extralingvistic, deci nedemn de a intra în preocupările specialiștilor.

Problematika referinței a început să intereseze pe filozofi și chiar pe logicieni; știința semnelor, semiotica, l-a consacrat definitiv ca fiind baza semnului: peste referent s-a suprapus semnificatul sau semnificația și semnificantul adică reprezentarea. În lucrările de lingvistică se obișnuiește să se redea această ierarhizare sub forma unui triunghi în care referentul este vârful triunghiului, în capetele celor două laturi laterale figurând celelalte două componente ale semnului. Semanticienii secolului trecut, cercetând cauzele evoluției

semnelor, nu au putut nici ei evita referentul. Dimpotrivă, una din cauzele importante ale schimbării înțelesurilor este schimbarea obiectului, deci a referentului. *Paganus* era pentru Roma antică „locuitor al satelor”. De ce a devenit el în română *păgân* sau în franceză *payen*, ambele cuvinte cu sensul „cel care se opune creștinării”? Pentru că *pagani* „locuitorii satelor” au format cu timpul o categorie socială opusă alteia, *miles Cristi* adică „soldații lui Hristos”. Astfel, la un moment dat, toți locuitorii satelor au devenit dușmanii sau, cel mult, indiferenți față de noua religie care se instaura în lume. Semnul are deci ca referent nu obiectul individual, ci o clasă de obiecte echivalente. Această interpretare clasică face posibilă funcționarea artistică a semnului: un personaj literar nu reprezintă niciodată un individ real X, ci un grup mai restrâns sau mai larg de persoane cu același contur psiho-

logic, de comportament și de vorbire. De fapt, orice obiect în momentul în care i se atribuie o semnificație el devine semn. Se știe că orice obiect are o anumită funcție; în afară de aceasta, el dobândește valori care-i depășesc simpla funcționalitate. Tocmai aceste valori devin înțelesuri și sunt studiate de lingviști.

Ce se întâmplă însă cu termenii abstracti, cu interjecțiile și onomatopeele? Ultimele două categorii sunt semnele lingvistice cele mai puțin abstracte. *Cucurigu* sau *cocorico* în-

conexiunea semnelor

cearcă să imite, fiecare în altă limbă, „strigătul cocoșului”. Se întâmplă aici de fapt o apropiere a cunoașterii senzoriale de abstractizare. Cunoașterea și redarea ei este însă diferită de la limbă la limbă. De ce când suferim de o tristețe noi, românii, spunem *ah!*, iar spaniolii, de exemplu, *ay!*? Aceste interjecții, care exprimă o stare afectivă, sunt rezultatul unor asociații repetate între situația referențială și reprezentarea ei care este generală pentru întreg sistemul de semne respectiv.

O necesară... „descoperire“

Citind articolul **Profesor sub acoperire**, publicat în nr. 30 din 7.VIII.2002 al revistei „Luceafărul“, desprinsi ușor că, dincolo de accentuări juste (slaba organizare și finalizarea îndoielnică, tensiunea și clima nefavorabilă de la concursul de titularizare al cadrelor didactice, din 16.VII.2002 etc.), semnatara, Doina Tudorovici, explică, implicit scuză rezultatele acestuia (cele mai slabe din 1970 încoace) și ironizează pensionarii propuși - cum spune d-asa - să revină la catedre în locul - promis anterior - al celor cu note sub 5.

Se impune, mai întâi, a reproșa volubilei „justitiare“ că nu cunoaște Statutul Personalului Didactic, care stipulează posibilitatea continuării încă trei ani a activității profesionale peste vârsta de pensionare (dacă se întrunesc condițiile). În al doilea rând, e de reproșat că autoarea își exprimă două atitudini (una, de justificare a rezultatelor candidaților, cealaltă, de discreditare a pensionarilor/pensionabililor), în ambele cazuri, în bloc.

Intervenția mea nu este *pro domo*. Îmi exprim părerea că nu necondiționat și, deci, nu toți pensionarii trebuie chemați și nu toți pensionabilii din acest an trebuie să-și continue activitatea, așa cum nu toți profesorii candidați la titularizare au avut rezultate slabe la concurs. Altfel spus, nu toți vârstnicii au învâlnat bio-psiho-intelectual și au devenit inapți de a predă în continuare, cum nu toți tinerii nu întrușipează (oare pe moment numai?) speranțele învățământului.

Ar trebui să se mai rețină că ultimele două-trei serii de pensionari (pensionabili) s-au format în perioada în care selecția în facultate se făcea mult mai mult „pe bază de adevăr“

(decât în ultimii 5-6 ani, mai ales), pe când practica pedagogică studentescă nu era o bagatelă ca acum, când examenele erau examene, când absolvenții erau mult mai mult sprijiniți să se integreze profesional, iar truda lor, deși era și manipulată politic-ideologic, răspundea incomparabil mai mult integrării social-profesionale a copiilor. Nu vreau să spun că pe atunci nu au fost și „nimeriți“ în învățământ. Au fost, aproximativ zece ani (perioada „nevoii de cadre“, cam între 1955 și 1965), și de aceștia, dar nu poate fi vorba de o majoritate, ca acum. Cu certitudine, majoritatea covârșitoare a profesorilor pensionari (pensionabili) corespunde standardelor actuale, unii având calități (și contribuții) deosebite, a căror ignorare ar duce la scăderea eficienței învățământului (dacă acesta i-ar „absorbi“ și pe cei cu note sub 5).

Nici despre tinerii care au participat la concursul de pe 16 iulie (câteva zeci, venite de pe băncile facultăților, alții cu unu, doi sau trei ani, foarte puțini cu mai mulți ani vechime) nu este corect să se vorbească în bloc. Realitatea ultimilor ani a arătat, însă, că puțini tineri și-au făcut din învățământ un ideal, nu s-au încadrat provizoriu și nu așteaptă alte „alternative“ (ca și manualele). De aceea, tot la atâția, studiul metodic-didactic și ucenicia profesorală în școală au fost preocupări susținute, iar aspirația la dăruire dăscălească, un inbold al studenției. Martori ne sunt, în acest sens, mentorii practicii studentești din școli.

Am ajuns la un *pro domo* forțat? Nicidecum. Cine nu crede, să retrospecteze: în deceniile trecute, numărul celor care nu luau măcar 5 la acest concurs era infim și părea întâmplător. Se dădea subiecte mai ușoare? Nici vorbă! Era mai puțină exigență în eva-

luare? Iarăși nici vorbă. Dacă aceste adevăruri nu sunt crezute, punem o întrebare: poate considera cineva că o notă de 5 sau chiar de 6 la concurs atestă doar precarietatea pregătirii metodic-didactice (apreciată cu jumătate din punctaj) nu și a celei științifice (a specialității)? Nu o nevoie de un răspuns formal. Fapt e că, din 1990 încoace, notele de la concursul de titularizare s-au diminuat mereu.

Ce e de făcut? În loc să ironizăm candidații la titularizare ori pensionarii (pensionabilii), în timp ce învățământul suferă, mai bine să propunem:

1. dovedirea unei răspunderi mai mari din partea conducerilor de universități față de componenta pedagogică și metodic-didactică a pregătirii viitorilor profesori;

2. manifestarea de către M.E.C. a unei exigențe sporite față de calitatea/eficiența activității cadrelor universitare de pedagogie și metodică;

3. crearea de către M.E.C. a unor condiții ruai bune pentru practica studenților prin diminuarea normei didactice, ori/și salarizare motivantă a mentorilor din școli;

4. optimizarea activității de formare continuă, în primul rând prin implicarea conducerilor de arii curriculare/colectivelor de catedră în programul practicii pedagogice, în al doilea rând prin sprijinirea efectivă a acestora de către inspectoratele școlare și casele corpului didactic;

5. adoptarea hotărârii guvernamentale necesare salarizării motivante a cadrelor didactice și sprijinirii materiale corespunzătoare a instituțiilor școlare.

Categoric, numai măsurile ferme și renunțarea la orice paliativ la aparențe și demagogie pot duce la optimizarea învățământului.

prof. Constantin Blănaru,
I.S.J. Suceava

Festivalul Național de Poezie „George Coșbuc“

Actuala ediție a festivalului cuprinde următoarele secțiuni de concurs:

- I. Concurs pentru volume de versuri publicate în perioada 2001-2002.
- II. Concurs pentru volume în manuscris ale autorilor nedebutați.
- III. Concurs de poezie pentru elevi.

Autorii de volume publicate în perioada 2001-2002 au dreptul să propună două titluri, în trei exemplare, însoțit de o fișă de înscriere.

Autorii de volume în manuscris vor propune un singur titlu, în trei exemplare, dactilo, însoțit de o fișă de înscriere care va fi sigilată într-un plic ce va purta titlul volumului.

Pentru elevi se acceptă maximum 10 poezii, dactilografiate în trei exemplare, nesemnate, însoțite de un curriculum vitae care va fi sigilat într-un plic ce va purta un motto ales de autor.

Manuscrisele semnate nu vor fi luate în considerare.

Toate volumele și manuscrisele pentru concursurile de creație literară vor fi trimise până la data de 30 septembrie a.c. (data poștei), pe adresa Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița, strada Al. Odobescu nr. 3, Bistrița, cod 4400.

Premiile festivalului:

- Marele Premiu „George Coșbuc - 2001“;
- Pentru fiecare secțiune vor fi acordate trei premii în bani.

Meoționăm că premiile pentru Secțiunea I vor fi acordate de Uniunea Scriitorilor din România.

Dreptul de acordare și ierarhizare valorică a premiilor pe secțiuni aparține juriului.

Manuscrisele și volumele înscrise în concurs rămân în arhivele festivalului.

Relații suplimentare se pot obține la telefoanele: 0263/233345, 0263/231799.

Festivalul „Pituș“

- Marele Premiu: Pan Cristian (București)
- Premiul revistei „Luceafărul“: Lavinia Braniște (Brăila)
- Premiul revistei „Convorbiri literare“: Ovidiu Gligu (Reșița)
- Premiul revistei „Contemporanul“: Iulian Cimpoșu (Suceava)
- Premiul revistei „Familia“: Ovidiu Băjan (Hunedoara)
- Premiul revistei „Bucovina literară“: Tudorița Șoldănescu (Fălticeni)
- Premiul revistei „Orient latin“: Adam Lucian Daniel (Reșița)
- Premiul revistei „Al cincilea anotimp“: Ciprian Mihai Coandă (Craiova)

Festivalul internațional de poezie EMIA, ediția a III-a, 5-7 septembrie 2002 - Deva

În zilele de 5, 6, și 7 septembrie s-a desfășurat la Deva cea de-a III-a ediție a Festivalului Internațional de Poezie EMIA și Simpozionul Național Poezia și Muntele.

Un juriu avându-l ca președinte pe Adrian Popescu a acordat următoarele premii:

- Premiul Omnia: Gheorghe Grigurcu;
 - Premiul pentru poezie: Pavel Gătăianțu (Iugoslavia);
 - Premiul pentru poezie - Gheorghe Mocuța (Arad);
 - Premiul pentru eseu - Cornel Ungureanu (Timișoara);
 - Premiul pentru Promovarea poeziei românești peste hotare: Ion Miloș (Suedia);
 - Premiul pentru critică: Ștefania Mincu (București);
 - Premiul pentru istorie literară: Ana Andreescu (București);
 - Premiul pentru reviste literare: Ion Beldeanu (Suceava).
- Organizator: Asociația Culturală EMIA, Asociația Morală Creștină prin Paulina Popa și Ioan Ovidiu Muntean.

liviu grăsoiu

Longevitate, sans peur et sans reproche

necontestat. O dovedesc nu doar cărțile scrise după 1960, ci și intervențiile sale în publicistica literară (prin rubrici adesea permanente) ori în viața culturală, până spre sfârșitul vieții. Stilul în care se manifesta nu se schimbă, era același ca și înainte de război, când polemistul se manifesta din plin, căutând mereu adevărul, iar acesta nu putea fi altul decât citirea atentă a textului, a documentului. În felul acesta își dezarma nu o dată adversarii de idei, intelectuali de cea mai rafinată expresie, ca și el. Avea, în egală măsură pasiunea descifrării, a descoperirii de inedite referitoare la opere sau biografii ale scriitorilor, precum și capacitatea de a analiza cu obiectivitate maximă creațiile celor din generația sa, ori ale înaintașilor. S-a pronunțat memorabil despre toți marii scriitori ai epocii, având aceeași receptivitate pentru poezie, pentru proză și pentru eseistică. Șerban „cel rău“, veritabil Cyrano al criticii literare, nu s-a sfiit să-și spună cuvântul fără teamă chiar dacă stârnea reacția unui Nicolae Iorga, spre a aminti doar una dintre atitudinile ce i-au adus celebritatea. O făcea, cum am mai spus, pentru impunerea unei valori, în cazul amintit, T. Arghezi. Și tot pentru statuarea temeinică a scriitorilor de referință, a dus la bun sfârșit ediția Caragiale, începută de Paul Zarifopol și a trudit vreme de decenii la ceea ce s-a numit „Caragialiana“, operă fundamentală în istoria literaturii române. Prin **Viața lui I.L. Caragiale** (publicată în 1940), revăzută și completată spre a întregi viziunea asupra inegalabilului clasic, prin

monografia Dimitrie Anghel, prin studiul consacrat în 1946 poeziei lui T. Arghezi, prin originalele panorame care sunt **Aspecte lirice contemporane** (1942) și **Aspecte literare contemporane** (1972), prin cele 5 masive volume intitulate **Itinerar critic**, prin ediții de referință la opere uitate până la el (mă gândesc la **Peregrinul transilvan** de Ion Codru Drăgușanu, la **Poeziile** lui Șt.O. Iosif) prin alcătuirea, împreună cu Vladimir Streinu și cu Tudor Vianu, a unei ambițioase **Istorie a literaturii române** în 1944, prin **Medalioanele franceze**, prin acribia comentariilor răspândite în presa culturală, Șerban Cioculescu devenise, în ultimii 20 de ani ai existenței sale, o prestigioasă instituție ilustrând la nivel superior cea de-a treia generație maioreșciană. Recompensele au venit și ele, prin premii ale Uniunii Scriitorilor prin calitatea de academician, de profesor universitar, de director al Bibliotecii Academiei. Mai presus de toate s-a situat însă respectul de care a fost înconjurat de generațiile mai tinere, cărora le-a oferit un exemplu de cavalerism intelectual. Armele sale i-au întreținut longevitatea și reprezintă argumentele sigure ale perenității unei opere de critic și istoric literar de întâia mărime.

Dintre criticii și istoricii literari importanți, lui Șerban Cioculescu i-a fost hărăzită o longevitate care îl singularizează. Născut în urmă cu 100 de ani s-a aflat printre noi până în vara lui 1988, iar prezența îi era atât de vie, atât de pregnantă, încât am impresia că s-a stins ieri-alaltăieri și nu în urmă cu 14 ani. S-a situat încă din tinerețe în centrul atenției, captând

șerban cioculescu

interesul celor din jur prin inteligența sa scilpitoare, prin logica argumentației, prin spiritul colocvial de esență franceză, prin replicile care au făcut epocă în lumea literară, prin stilul de o claritate rar întâlnită și, nu mai puțin, prin cultura sa vastă ce îl făcea receptiv la orice valoare estetică, indiferent de orientarea ei. S-a numărat, precum bine se știe, printre criticii străluciți ai perioadei interbelice, dar este, în egală măsură, și contemporanul nostru

citate surescitate

„Prima fiind **Gânduri în oglindă** o sumă de reflecții, adevărate poeme scaldate în lumina sufletului și a visului din nopțile cu cer scris cu stele. Aceste gânduri nu pot decât să dea cititorului o stare de bucurie, cât și un motiv de meditație de întrebări ulterioare.“

„Poemele ce le așează în pagină Victor Sterom pot fi, când triste când bogate, din toate părțile luminate de razele proprii ale sufletului. Găsim în aceste «gânduri» clipe de frumusețe și de explozie fină a privirii.“

„Uneori, autorul lasă fantezia să triumfe. Îi dă respirația necesară pentru a ieși din spaima în care intrase gata să devină inutilă.“

„De aici, atunci, când i-a venit vremea, această esență s-a topit încet, încet în pagina de carte făcând să strălucească când melancolia, când disperarea, ambele trăiri ale sufletului.“

„Reportajele din parfum de Rahela au culoare și trezesc curiozitatea de ce se întâmplă în fiecare pagină. Este meritul autorului de a fi prezent acolo unde nimic nu se pustiește, nici faptul mărunț nu moare. Devine vioi și plin de interes.“

„Prezentul volum de poezii, mi-a întărit convingerea că poetul Ioan Nistor are personalitate și poemele sale sunt ca un vuiet care nu-ți sparge timpanele, ci îți le încălzește cu acele clipe întârziate ale vremii. Poezia lui Ioan Nistor fixează imaginea în cuvânt fără efort vizibil, totul curgând ca un râu obișnuit, iar la o oră târzie din noapte să stea câteva clipe pe loc, pentru o binemeritată odihnă.“

(„Ardealul“ - Miron Țic)

Premiile „Soljenițin“

Într-o relatare din luna mai a.c., agenția RIA-NOVOSTI a comunicat despre înmânarea de către scriitorul Aleksandr Soljenițin a premiilor ce-i poartă numele. Ceremonia decernării (ediția a patra) s-a desfășurat la Casa diasporei ruse din Moscova. Este singurul premiu particular (25.000 de dolari) din Rusia, înmănat de fiecare dată de donatorul însuși (laureat al Premiului Nobel pe anul 1970, al patrulea scriitor, în ordine cronologică, al literaturii ruse cu această prestigioasă distincție internațională), sursele căruia provin din onorariile obținute prin publicarea în spațiul mapamondului a monumentalului roman de investigație documentar-literară **Arhipelagul GULAG**.

Premiul „Soljenițin“ pe anul 2002 l-au împărțit doi exponenți reprezentativi ai orientării patriotice în peisajul actual al literelor rusești - scriitorul și redactorul șef al revistei „Moskva“, Leonid Borodin și filozoful-publicist Aleksandr Panarin.

Borodin este înrudit cu Soljenițin prin destin, creație și filozofie, fiind mulți ani și el deținut al lagărelor de muncă forțată din fosta URSS. A făcut parte din lotul ultimilor disidenți politici, eliberat abia în perioada gorbaciovistă, în 1987. În 1983, PEN-clubul francez i-a acordat „Premiul Libertății“. Pe parcursul vremii s-a dovedit a fi un om temerar și intransigent în fața compromisurilor. Această latură anume a subliniat Soljenițin hotărând să-l înnobelizeze cu distincția sus-amintită „pentru curajul consecvent în căutarea adevărului“. În afară de aceasta, Borodin îi este apropiat lui Soljenițin și prin direcția patriotică echilibrată, ce respinge în mod categoric exclusivismele naționaliste, și datorită căreia publicația „Moskva“ se bucură de o largă audiență în diferite straturi ale inteligenței ruse. Aleksandr Panarin, cel de-al doilea beneficiar al premiului, s-a remarcat prin cărțile **Revanșa istoriei** și **Ispita globalismului**.

A consemnat

Gheorghe Barba

cassian maria spiridon

Indemnul heliadesc: „Scrieți, băieți, numai scrieți!”, se pare că, după aproape două secole, își păstrează la fel de pregnant, pentru unii, actualitatea.

Nu mult după acest îndemn, când literatura națională era înscrisă, estetic și axiologic, pe maioreșciana „direcție nouă”, corifeul *Junimii* va amenda indirect, în **Poeți și critici** (1886), îndemnul celui care a scris **Sburătorul**: „fără îndoială, în mijlocul unei activități critice pentru răspândirea lucrărilor sănătoase se va simți pe ici, pe colo, și necesitatea unei loviri directe în contra nulităților, care se amestecă fără nici o chemare în ale literaturii: un energic „în lături!” va trebui dar din când în când să fie rostit în orice mișcare intelectuală”, idee preluată și argumentată, la scurt interval, într-un alt articol, **În lături**.

Toate aceste încercări de a stopa grafomania au fost, practic, ineficiente. Mai tot românul, dacă nu-i poet, cum cere cutuma, se vrea, cel puțin, autor de cărți, cât mai groase, cât mai cutii de bomboane asortate pe la coperte, cu un număr cât mai mare de titluri.

Cu cât ineptiile inserate pe sârmana foaie sunt mai gogonate, cu atât hârția e mai luxoasă și tartajele mai groase. Să ne amintim cât de legați în piele erau Lenin, Stalin, Mao, Ho Chi Minh și alți iubiți conducători de patrii socialiste. Cunoscută sunt operele legate în roșu ale genialilor noștri conducători Dej, Ceaușescu și *drughie*.

Până în 1989, economia etatistă, în care erau incluse, se înțelege, și editurile, era, cum știm cu toții, sub un strict control ideologic - posibilă cale de stopare, după criteriile agreate de partid, a multor însăilări veleitare -, dar nu și în cazul celor care, prin textele lor, proslăveau conducătorul, partidul și victoriile socialismului; din păcate, supralicitate în dauna scrierilor de talent, care, normal, erau considerate dușmănoase. Inclusiv singura editură, Litera, care publica pe banii clientului, în regimul socialist, era la fel de cenzurată ideologic.

Cine-i curios poate consulta, în bibliotecă, cărți extrem de luxoase, din anii cincizeci, laureate cu **Premiul de stat** (banii primiți erau suficienți să construiești o vilă cu tot confortul) semnate de autori ca: Maria Banuș, Mihai Beniuc, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Dan Deșliu și încă mulți alții, cu „poeme” fluvii *corespunzătoare* politicii partidului-stat din acel moment.

Pentru grafomania proletcultistă se plătea consistent, unei clientele bine verificate și, la rândul ei, destul de exclusiviste în „obsedantul deceniu”. Exclusivism diminuat după 1965, când, din contră, se cerea noilor autori să-și aducă obolul la construirea multilaterală a socialismului cu versuri, articole sau proze compatibile cu subiectul. Să ne amintim monumentalele *Omagii* închinatelor celor doi dictatori pu-

GRAFOMANIA LA ROMÂNII

blicate anual la editurile din întreaga țară, ce aveau în cuprins, pe lângă iconografia policromă, texte semnate de autorii locului, nu puțini din ei scriitori importanți și la această oră. Nu-i vom deconspira, se știu și singuri. Oricum, astfel de tomuri, pentru cititorul interesat, pot fi răsfoite în marile biblioteci, prilej de a „admira” texte de un penibil pupincurism, unele, cum menționam, semnate de autori binecunoscuți, astăzi gata, oricând, a da lecții de civism și nu numai. Puțini au fost cei care, până la căderea comunismului, în decembrie '89, să nu fi scris sau semnat măcar un text adecvat epocii. Dintre cei cât de cât semnificativi, ca valoare literară, ce n-au publicat astfel de texte, în timpul *epocii de aur*, din nefericire, nu cred că depășesc, la o enumerare generoasă, degetele de la o mână.

Privatizarea și dreptul de a înființa edituri particulare, după '89, a deschis porțile numeroșilor veleitari, autori de texte pentru albumul familiei etc., la a-și publica, între două coperte, însăilările, ades agramate, se înțelege cu bani adunați de la neamuri sau sponsori (probabil prieteni sau rude) extrem de generoși, se pare, cu grafomanii.

Cum sunt *harnici*, umplu caiete peste

fonturi în fronturi

caiete, pe care se grăbesc a le da tiparului și după 3-4 astfel de produse editoriale (unii au și câte 10-15 volume), se grăbesc a-și propune dosarul de primire în Uniunea Scriitorilor. Se vor valida scriitorii indivizi care ar putea fi cel mult recunoscuți, cu indulgență, drept scriitori de vagoane - de altfel, profesie inclusă în nomenclatorul meseriilor și la fel de onorabilă ca oricare alta. Orbiți de faptul că sunt autori, de! au cărți publicate, scot și diverse publicații obscure în care se gratulează reciproc. Interesant e că astfel de periodice sunt uneori tratate, pentru subvențiile acordate de stat, la același nivel cu publicații de prestigiu.

O măsură ce se impune pentru eliminarea, pe viitor, a unor astfel de tipărituri de la subvențiile acordate din bugetul statului, ar fi introducerea unor criterii, fiecare notate cu un număr de puncte, și celui ce nu întrunește punctajul minim stabilit, să i se refuze obligatoriu dreptul la sprijin financiar. Reducând, prin acest mecanism, numărul publicațiilor subvenționate, la aceeași sumă totală se va asigura un quantum financiar vizibil îmbunătățit

celor rămase pe lista revistelor sprijinite de la buget. E drept, aceasta nu va împiedica apariția publicațiilor proaste, sau a cărților ilizibile, dar de această dată cu banii personali, nu ai contribuabilului.

Pe lângă mulțimea grafomanilor de rând, aflăm și grafomanul politic. Mai tot parlamentar, membru al Guvernului, dar și cel mai mărunț membru al clasei politice românești se simte dator, chiar îndreptățit să devină, neapărat, autor. Celebru este cazul unui fost prim-ministru, care, până la ocuparea acestui scaun, n-a încercat să-și publice „capodoperele”. În scurt timp după instalare și-a tipărit versurile și proza, atenție, la edituri de prestigiu, cu lansări cât mai mediatizate.

Nu există căi de stopare a veleitarismului, a doritorilor de a fi autori, indiferent de preț, totdeauna se va găsi o editură sau o publicație, cât de marginală, să publice, pe banii grafomanului, operele ignobile ale acestuia. Grafomanul care frecventează revistele este mieroș inițial, plin de supușenie, insinuant, domnic de la propune varii atenții și servicii, pentru ca, în cazul în care va reuși să scoată oarece plachete, să se transforme într-un tigris plin de aroganță, gata să te pună la zid pentru curajul de a-i refuza textele sale prizărite. Obraznic peste poate, consideră că trebuie să-l citești imediat, cu permanente exclamații admirative, timp în care ipochimenul, ignorându-te imperial, nu numai că nu a fost interesat a te fi citit prin reviste sau în volume pe care le-ai publicat, dar nici nu știe și nici nu vrea să se obosească a afla de ești poet, critic, prozator etc. Refuzat de toate editurile și revistele, își va face propria editură și/sau propria revistă, în care se va autopublica și elogia în condiții grafice exorbitante, dar fără nici o urmă de talent.

Singurele posibilități de temporizare a inflaționismului tipografic sunt: ignorarea, cu program, de către critică a acestor texte, neantizarea în rubrici de genul *Topul cărților proaste* (cum este aceea susținută inteligent de „Antitezele” de la Piatra-Neamț), și spera că un public cu gust literar bine format, în primul rând de sistemul educațional, dar și de publicațiile serioase, va ști să respingă astfel de subproduse beletristice.

Deocamdată, putem afirma: grafomania la români este o întreprindere profitabilă, cu mici șanse de a falimenta.

Încheiem cu ultimele fraze maioreșcine din **În lături**: „Ești acum convins, iubite cititor?... ”

Dacă ești convins, atunci, fă bine, subscrie acest articol împreună cu mine, n-ar fi decăt pentru strigătul *în lături!* cu care începe”.

În numărul viitor al revistei noastre
veți citi un interviu cu prozatorul Augustin Buzura.